

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Luxemburgissa huhtikuussa 2001 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen sopimuspuolten välisten poliittisten ja taloudellisten suhteiden kehittämistä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla alueilla.

Vakautus- ja assosiaatiosopimus kattaa vaapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Euroopan unionin välillä. Se sisältää myös määräyksiä muun muassa alueellisen yhteistyön lisäämisestä, työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelujen kaupasta, maksuista ja pääomista sekä oikeus- ja sääsioiden yhteistyöstä.

Sopimus sisältää edelleen määräyksiä, jotka liittyvät yhteistoimintaan eri aloilla ja niihin liittyvien säännösten kehittämiseen ja parantamiseen. Johtavana periaatteena on pyrkimys entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian lainsäädännön lähentämiseen ja lopul-

ta yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten mukaiseksi. Tavoitteena on parantaa asteittain entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian liittymisvalmiuksia Euroopan unioniin. Sopimuksen johdannossa sopimuspuolet tunnustavat entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian aseman mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti sillä edellytyksellä, että se täyttää kesäkuussa 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat arviointiperusteet ja paisee onnistuneesti täytäntöön tämän sopimuksen ja erityisesti sen alueellista yhteistyötä koskevat määräykset.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus tulee voimaan, kun kaikki sopimuspuolet ovat sen hyväksyneet omien menettelyjensä mukaisesti. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus tulee voimaan.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Toukokuussa 1999 käynnistetyn Euroopan unionin vakautus- ja assosiaatioprosessin tavoitteena on ollut varustaa prosessiin kuuluvat Länsi-Balkanin maat (Albania, Bosnia-Hertsegovina, Kroatia, Serbia ja Montenegro sekä entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia) sellaisilla eurooppalaisiin käytäntöihin ja standardeihin perustuvilla valmiuksilla, joilla ne voivat ylläpitää vakaita demokraattisia instituutioita, varmistaa oikeusvaltion pysyvyyden ja säilyttää avoimen ja vauraan talouden. Taustalla on pyrkimys toistaa sama siirtymävaihe, jonka Keski- ja Itä-Euroopan valtiot kävivät läpi ennen niiden liittymisneuvotteluiden aloittamista. Vakautus- ja assosiaatioprosessi edellyttää sekä Euroopan unionilta että Länsi-Balkanin mailta pysyvää sitoutumista siihen, että ne pysyvät tiukasti tavoitteessaan integroida alue täydellisesti unioniin ja että ne toteuttavat siihen tarvittavat toimenpiteet.

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset ovat Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten tyyppisiä laaja-alaisia jaetun toimivallan sopimuksia, jotka kattavat vapaakaupan lisäksi poliittisen vuoropuhelun ja määräyksiä yhteistyön kehittämiseksi useilla eri aloilla. Ne eivät kuitenkaan laajuudeltaan ja kattavuudeltaan ole Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen veroisia. Myös tulevien vakautus- ja assosiaatiosopimusten johdantoon on tarkoitus sisällyttää maininta kyseisten maiden asemasta mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana.

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 310 artiklan nojalla tehtyjä jaetun toimivallan sopimuksia, jotka sisältävät sekä yhteisön että jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Vakautus- ja assosiaatiosopimusten kaupapolitiittisten määräysten osalta yhteisön toimivalta on yksinomainen. Useimmat muut sopimusten kattamat yhteistyöalat sen sijaan sisältävät myös jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia asioita. Sopimukset edellyttävät siksi sekä yhteisön että jäsenmaiden hyväksymistä. Sopimukset ovat pääperiaatteiltaan

samantyyppisiä, mutta ne sisältävät tiettyjä maakohtaisia eroja.

Euroopan unioni on tehnyt tällä hetkellä kahden Länsi-Balkanin alueen maan (entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ja Kroatian tasavalta) kanssa vakautus- ja assosiaatiosopimukset. Kroatia jätti jäsenyyshakemuksensa Euroopan unionille helmikuussa 2003. Neuvottelut vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta Albanian kanssa on aloitettu tammikuussa 2003. Bosnia-Hertsegovinan osalta komissio on käynnistänyt vakautus- ja assosiaatiosopimusneuvotteluita edeltävän toteuttavuusselvityksen. Serbia ja Montenegron osalta seuraava vaihe vakautus- ja assosiaatiosopimuksia ajatellen on päätös toteuttavuusselvityksen käynnistämisestä.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian vakautus- ja assosiaatiosopimus allekirjoitettiin Luxemburgissa 9 päivänä huhtikuuta 2001. Sopimus tulee voimaan, kun kaikki sopimuspuolet ovat hyväksyneet sen omien menettelyjensä mukaisesti.

2. Nykytila

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantuloa odottaessa kauppaa ja siihen liittyviä kysymyksiä koskevat määräykset on pantu täytäntöön yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisellä väliaikaisella sopimuksella kaupasta ja sen liitännäistoimenpiteistä (EYVL L 124, 4.5.2001, s. 1), joka tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2001. Poikkeuksellisten kaupan toimenpiteiden käyttöönotosta Euroopan unionin vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuville maille tai siihen yhteydessä oleville maille ja alueille annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2000 (EYVL L 240, 23.9.2000, s. 1) nojalla tehtyjen kaupan alan myönnytysten soveltamista jatketaan rinnan väliaikaisen sopimuksen kanssa. Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen kuljetusalan sopimus (EYVL L 348, 18.12.1997, s. 169) on tullut voimaan 28 päivänä marraskuuta 1997. Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen sopimus tekstiilituotteiden kaupasta

(EYVL L 344, 31.12.1999, s. 1) on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002.

Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan hajoamisen jälkeen Suomi kartoitti kahdenväliset sopimussuhteensa seuraajavaltioiden kanssa. Suuri osa Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan kanssa tehdyistä sopimuksista oli vanhentunut, eikä niiden voimassaoloa ollut mahdollista tai tarkoituksenmukaista jatkaa seuraajavaltioiden kanssa Suomen tultua Euroopan unionin jäseneksi. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa on sovittu tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen soveltamisesta (SopS 59—60/1987, SopS 34/1995) siihen saakka, kunnes uusi 25 päivänä tammikuuta 2001 allekirjoitettu sopimus (SopS 22—23/2002) tuli voimaan 22 päivänä maaliskuuta 2002. Samana päivänä tuli voimaan myös Suomen ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä tehty sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus (SopS 20—21/2001).

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset kattavat vapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun sekä määräyksiä muun muassa alueellisen yhteistyön lisäämisestä, työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelujen kaupasta, maksuista ja pääomista sekä oikeus- ja sisäasioiden yhteistyöstä.

Sopimukset sisältävät lisäksi määräyksiä yhteistoiminnasta eri aloilla ja vastaavien säännösten kehittämisestä ja parantamisesta. Johtavana periaatteena on pyrkimys entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian lainsäädännön lähentämiseen ja lopulta yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten kanssa sopimuksen sisältämällä yhteistyöaloilla. Yhdenmukaistamisella pyritään asteittain parantamaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian mahdollisuuksia liittyä Euroopan unioniin. Yhteistyöaloja koskevat määräykset ovat varsin väljiä, ja niillä pyritään osaltaan tukemaan kyseisten alojen instituutioiden luomista ja toimintaa. Tarvit-

taessa vakautus- ja assosiaationeuvosto ja vakautus- ja assosiaatiokomitea määrittelevät asianmukaiset menettelyt yhteistyön kehittämiseksi.

Vakautus- ja assosiaatiosopimusten täytäntöönpanoa valvoo vakautus- ja assosiaationeuvosto, joka kokoontuu säännöllisin väliajoin ja olosuhteiden niin vaatiessa. Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksen soveltamisalalla. Tehdyt päätökset sitovat sopimuspuolia. Vakautus- ja assosiaatiokomitea valmisteleo vakautus- ja assosiaationeuvoston kokoukset. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi myös siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle.

3.2. Sopimuksen poliittinen merkitys

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksella perustetaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen assosiaatio. Sen eräänä tavoitteena on luoda puitteet sopimuspuolten väliselle vuoropuhelulle, jotta mahdollistettaisiin tiiviiden poliittisten ja taloudellisten suhteiden kehittäminen. Tavoitteena on myös alueellisen yhteistyön lisääminen ja sen myötä alueellisen vakauden lisääminen. Sopimus luo entistä paremmat monenväliset institutionaaliset puitteet poliittisten suhteiden kehittämiseksi. Sopimus sisältää myös määräyksiä parlamentaarisen tason vuoropuhelusta.

Suomen kahdenväliset poliittiset suhteet entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa ovat kehittyneet suotuisasti. On huomattava, että vakautus- ja assosiaatiosopimus ei korvaa kahdenvälisiä suhteita, vaan toimii niitä täydentäen.

3.3. Sopimuksen kauppoliittinen merkitys

Sopimuksella on myönteisiä vaikutuksia aikaisempaan tilanteeseen verrattuna, sillä Suomen ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian väliset kahdenväliset kaupalliset sopimukset eivät ole yhtä kattavia kuin vakautus- ja assosiaatiosopimus.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksella on Euroopan unionin ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kauppavaihdon kehitykselle suuri merkitys sen perustaessa sopimuspuolten välille vapaakauppa-alueen. Sopimuksessa annetut molemminpuoliset myönnytykset ovat kuitenkin luonteeltaan asymmetrisiä siten, että yhteisön antamat etuisuudet ovat olennaisesti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian antamia myönnytyksiä suuremmat ja yhteisön soveltamat siirtymäajat olennaisesti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian siirtymäaikoja lyhyemmät. Teollisuustuotteiden osalta yhteisö poistaa tullit välittömästi sopimuksen tultua voimaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alentaessa vaiheittain tullean siten, että viimeistään kymmenennen vuoden jälkeen sopimuksen voimaantuloa vielä jäljellä olevat tullit poistetaan. Maataloustuotteiden ja jalostettujen maataloustuotteiden osalta sopimuspuolet antavat toisilleen vastavuoroisia myönnytyksiä kuitenkin niin, että yhteisön antamat myönnytykset ovat entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian antamia myönnytyksiä kattavammat. Lisäksi sopimukseen liittyvän pöytäkirjan nro 3 mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto päättää pöytäkirjassa mainittujen jalostettujen maataloustuotteiden luettelon laajentamisesta, tullien muuttamisesta sekä tariffikiintiöiden korottamisesta tai poistamisesta.

Vakautus- ja assosiaatiosopimus tarjoaa taloudellisen yhteistyön ja kaupan osalta myös Suomelle ja suomalaisille yrityksille entistä paremmat yhteistyö- ja vientimahdollisuudet kolmansiin maihin verrattuna. Uudentyyppiseen yhteistyöhön liittyvien toimintojen taloudellisia vaikutuksia ei tässä yhteydessä ole mahdollista arvioida.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatioon tai henkilöstöön kohdistuvia vaikutuksia. Sopimuksen hallinnointiin liittyvät vakautus- ja assosiaationeuvoston ja -komitean kokoukset voidaan

hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

4.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Sen tavoitteena on kuitenkin parantaa ydinenergian käytön turvallisuutta (103 artikla) sekä kehittää ja vahvistaa yhteistyötä ympäristön ja ihmisten terveyden suojelussa. Sopimus sisältää lukuisia ympäristönsuojelua koskevia yhteistyöaloja (myös 103 artiklassa). Sopimuksen voidaan olettaa omalta osaltaan edesauttavan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ympäristölainsäädännön kehittämistä ja yhdenmukaistamista Euroopan yhteisön vastaavan lainsäädännön kanssa.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä pyritään osaltaan siihen, että laillisesti maassa oleskelevien sopimusvaltioiden kansalaisten oikeusturva ja tasa-arvo työ- ja sosiaalilainsäädännössä paranee. Sopimus edellyttää muun muassa sitä, ettei vakautus- ja assosiaatiomaan kansalaisia saa syrjiä esimerkiksi työolojen, palkan tai irtisanomismääräysten osalta. Myös eläke-etuudet pyritään huomioimaan ja yhteensovittamaan työskentelymaasta riippumatta. Sopimus ei vaikuta jäsenvaltioissa voimassaoleviin maahantuloa koskeviin säännöksiin.

5. Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä virkatyönä. Sopimuksesta on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja ympäristöministeriöltä sekä Suomen Pankilta, kansaneläkelaitokselta, kilpailuvirastolta, tullihallitukselta ja ulkomaalaisvirastolta samoin kuin Ahvenanmaan maakuntahallitukselta. Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenne- ja viestintäminis-

teriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja ympäristöministeriöltä sekä Suomen Pankilta, kansaneläkelaitokselta ja ulkomaa-laisvirastolta.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Ottaen huomioon vakautus- ja assosiaatio-sopimusten laajuuden ja sen, että sopimus-teksti on julkaistu kokonaisuudessaan liitteenä komission esitykseen (KOM(2001) 90 lopull. — 2001/0049(AVC)) neuvoston ja komission päätökseksi Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tekemisestä Euroopan yhteisöjen virallisen lehden suomenkielisen laitoksen painoksessa EYVL C 213 E, 31.7.2001, s. 23—226, tämän halli-

tuksen esityksen liitteeksi on otettu varsinaisen sopimustekstin lisäksi vain ne sopimuksen liitteet ja pöytäkirjat, joilla on merkitystä eduskunnan hyväksymisen kannalta.

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen soveltamisala määritellään 124 artiklassa, jossa todetaan tätä sopimusta sovellettavan alueisiin, joilla sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta näissä sopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti, sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueeseen. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen voimassaolo on kuitenkin päättynyt 23 päivänä heinäkuuta 2002. Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen Ahvenanmaata koskeva pöytäkirja nro 2 soveltuu mainittujen viittausten nojalla automaattisesti tähän vakautus- ja assosiaatiosopimukseen myös ilman erillistä Ahvenanmaata koskevaa pöytäkirjaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö

Sopimuksen johdannossa todetaan muun muassa Euroopan unionin halu liittää entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia mahdollisimman tiiviisti Euroopan poliittiseen ja taloudelliseen valtavirtaan sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian asema mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana kesäkuussa 1993 vahvistettujen arviointiperusteiden mukaisesti.

1 artikla. Sopimuksen 1 artiklassa perustetaan Euroopan unionin ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välille assosiaatio ja luetellaan assosiaation tavoitteet.

I OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

2—6 artikla. Sopimuksen 2—6 artikla sisältää sopimuksen yleiset periaatteet. Sopimuksen 2 artiklassa on viittaukset ETYKin Helsingin ja Pariisin päätösasiakirjoihin koskien demokraattisia periaatteita ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä markkinatalouden periaatteita. Sopimuksen 3 artiklassa viitataan vakautus- ja assosiaatioprosessiin, jonka keskeiset tekijät ovat rauha ja hyvät naapuruussuhteet. Vakautus- ja assosiaatiosopimus on osa Euroopan unionin vuonna 1997 hyväksymää alueellista lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon alueen yksittäisten maiden saavutukset. Sopimuksen 4 artikla sisältää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian sitoumuksen jatkaa ja edistää alueellista yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita. Sopimuksen 5 artiklan mukaan assosiaatioon kuuluu enintään kymmenen vuoden pituinen, kahteen peräkkäiseen vaiheeseen jaettu siirtymäkausi. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti sopimuksen soveltamista ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian toteuttamia oikeudellisia, hallinnollisia, institutionaalisia sekä taloudellisia uudistuksia. Sopimuksen 6 artiklassa todetaan sopimuksen olevan asiaa koskevien WTO:n, GATT 1994 -sopimuksen ja GATS-sopimuksen mukainen.

II OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

7—10 artikla. Sopimuksen 7—10 artiklassa selostetaan poliittista vuoropuhelua. Poliittinen vuoropuhelu on merkittävä osa sopimusta ja kuuluu Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimuksen 7 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat sopimuksen puitteissa poliittisen vuoropuhelun, joka muun muassa edistää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian lähentymistä Euroopan unioniin samoin kuin tiiviiden yhteisvastuullisuuteen perustuvien yhteyksien ja uusien yhteistyömuotojen syntyä. Sopimuksen 8 artiklan mukaan poliittista vuoropuhelua voidaan käydä monenvälisellä sekä aluetasolla. Sopimuksen 9 artiklan mukaan ministeritasolla poliittista vuoropuhelua käydään vakautus- ja assosiaationeuvostossa. Poliittista vuoropuhelua voidaan toteuttaa myös entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa ja Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltion ja komissiota edustavien johtavien virkamiesten välillä, diplomaattisissa yhteyksissä, mukaan lukien kansainvälisillä foorumeilla, sekä muin keinoin, jotka edistävät poliittista vuoropuhelua. Sopimuksen 10 artiklan mukaan parlamentaarisisella tasolla vuoropuhelua käydään parlamentaarisisessa vakautus- ja assosiaatiovaliokunnassa.

III OSASTO

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

11—14 artikla. Sopimuksen 11—14 artikla sisältää alueellista yhteistyötä koskevat määräykset. Sopimuksen 11 artiklassa entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia sitoutuu edistämään aktiivisesti alueellista yhteistyötä, jota yhteisö tukee teknisen avun ohjelmiansa avulla. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian tulee ilmoittaa yhteisölle ja sen jäsenvaltioille aikeistaan lisätä yhteistyötä muiden vakautus- ja assosiaatioprosessiin kuuluvien maiden sekä Euroopan unionin jäsenehdok-

kaina olevien maiden kanssa. Sopimuksen 12 artiklassa määrätään entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia aloittamaan yhden tai useamman vakautus- ja assosiaatiosopimuksen jo allekirjoittaneen maan kanssa neuvotellut alueellista yhteistyötä koskevasta kahdenvälisestä yleissopimuksesta. Sopimusten tulee sisältää muun muassa poliittinen vuoropuhelu, vapaakauppa-alueen perustaminen ja yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa. Sopimukset tulee tehdä kahden vuoden kuluessa toisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantulosta. Sopimuksen 13 artiklassa määrätään entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia tekemään alueellista yhteistyötä muiden vakautus- ja assosiaatioprosessissa mukana olevien maiden kanssa. Sopimuksen 14 artiklan mukaan entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voi lisätä yhteistyötään ja tehdä alueellista yhteistyötä koskevia yleissopimuksia myös Euroopan unionin ehdokasmaiden kanssa.

IV OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS

15 artikla. Sopimuksen 15 artikla sisältää määräyksen vapaakauppa-alueen perustamisesta siirtymäaikoineen. Perustulli, jonka perusteella peräkkäiset alennukset on toteutettava, muodostuu jokaisen tuotteen osalta joko sopimuksen allekirjoittamista edeltävänä päivänä tosiasiallisesti sovellettavasta tullista, tai mikäli sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ryhdytään soveltamaan mitä tahansa tullialennusta ja erityisesti WTO:ssa käydyistä tariffineuvotteluista johtuvia alennuksia, korvaavat nämä alennetut tullit perustullit.

I LUKU

Teollisuustuotteet

16—23 artikla. Sopimuksen 16—23 artiklassa määrätään, että entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian teollisuustuotteilla on sopimuksen tultua voimaan tulliton ja kiintiön markkinoillepääsy Euroopan unionin

alueelle. Yhteisö saa vastaavasti osalle tuotteistaan tullittoman ja kiintiöttömän markkinoillepääsyn entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan sopimuksen voimaantullessa. Eri alojen aroille tuotteille on voimaantulopäivästä yhdestä kymmeneen vuoteen kestävä siirtymäaika. Yleisen taloudellisen tilanteen ja asianomaisen toimialan tilanteen niin salliessa entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ilmoittaa olevansa valmis alentamaan sovellettuja tulleja myös nopeammassa tahdissa. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa suosituksia tätä varten. Sopimuksen 22 artikla koskee tekstiilituotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 1). Sopimuksen 23 artikla koskee terästuotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 2).

II LUKU

Maatalous ja kalastus

24—30 artikla. Sopimuksen 24—30 artiklassa määrätään maatalous- ja kalastustuotteita koskevista järjestelyistä. Käytännössä perustuotteiden osalta (liitteet III, IV a, IV b, IV c, V a ja V b) yhteisö poistaa sopimuksen voimaantulopäivänä maataloustuotteilta tuontitullit ja muut vaikutuksiltaan vastaavat maksut lukuunottamatta eräitä yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin kuuluvia tuotteita. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia poistaa sopimuksen voimaantulopäivänä liitteessä IV a lueteltujen maataloustuotteiden tuontitullit, liitteessä IV b lueteltujen maataloustuotteiden osalta tuontitullit poistetaan mainittujen tariffikiintiöiden rajoissa ja tariffikiintiöiden ylitysten osalta tulleja alennetaan esitetyn aikataulun mukaisesti, liitteessä IV c lueteltujen maataloustuotteiden tuontitulleja alennetaan tariffikiintiöiden rajoissa esitetyn aikataulun mukaisesti. Jalostettujen maataloustuotteiden suhteen (pöytäkirja nro 3) yhteisö soveltaa käytännössä nollatulleja ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia joko soveltaa nollatulleja tai alentaa vaiheittain soveltamia tulleja kunkin tuotteen osalta. Sopimuksen tullessa voimaan yhteisö poistaa kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettava tullit. Entinen Jugoslavian tasavalta

Makedonia poistaa kaikki kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat vaikutuksiltaan tulleja vastaavat maksut ja alentaa näiden tuotteiden tulleja puoleen. Jäljellä olevat tulit poistetaan vaiheittain kuuden vuoden kuluessa. Vakautus- ja assosiaationeuvostossa tarkastellaan mahdollisuuksia myöntää lisää myönnytyksiä maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan vapauttamisen jatkamiseksi. Sopimuksen 30 artiklassa määrätään, että maataloustuotteiden kauppaan sovelletaan suojalauseketta (37 artikla), joka mahdollistaa yksipuoliset suojatoimet tarvittaessa.

III LUKU

Yhteiset määräykset

31—43 artikla. Sopimuksen 31—43 artikla sisältää sopimuspuolten välistä kauppaa koskevia yhteisiä määräyksiä. Sopimuksen 31 artiklassa määrätään yhteisten määräysten kattavuudesta. Sopimuksen 32 artiklassa määrätään, että uusia tuonti- tai vientitulleja tai määrällisiä rajoituksia ei saateta voimaan. Sopimuspuolten tuotteiden verotuksellisesta samanarvoisuudesta on määräyksiä 33 artiklassa. Sopimuksen 34 artikla määrää tuontitullien poistamisen koskemaan myös fiskaalisia tulleja. Sopimuksen 35 artiklan mukaan sopimus ei estä tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajakauppajärjestelyjen ylläpitämistä tai perustamista. Sopimuksen 36 artiklassa määrätään polkumyynnistä. Sopimuksen 37 artiklassa on määräyksiä suojatoimista. Sopimuksen 38 artikla sisältää lausekkeen riittämättömästä tarjonnasta.

Sopimuksen 39 artikla koskee valtion monopoleja, jotka on mukautettava niin, ettei viidennen vuoden loppuun mennessä sopimuksen voimaantulosta esiinny syrjintää sopimuspuolten välillä. Sopimuksen 40 artiklassa on määräys alkuperäsäännöistä (pöytäkirja nro 4). Sopimuksen 41 artiklassa luetaan kauppaa koskevia sallittuja rajoituksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden takia. Sopimuksen 42 artikla koskee yhteistyötä pestosten vähentämiseksi. Sopimuksen 43 artiklan mukaan sopimus ei rajoita yhteisön lainsäädännön soveltamista Kanariansaariin.

V OSASTO

TYÖNTEKIJÖIDEN LIKKUVUUS, SIOITTAUTUMINEN, PALVELUJEN TARJOAMINEN JA PÄÄOMAN-LIIKKEET

I LUKU

Työntekijöiden liikkuvuus

44 artikla. Sopimuksen 44 artiklan mukaan jonkin jäsenvaltion alueella laillisesti työskenteleviä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisia ei saa syrjiä kansalaisuutensa perusteella työehdoissa, palkkauksessa tai irtisanomisessa. Myös työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla on pääsy jäsenvaltion työmarkkinoille edellä mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan. Poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 45 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät. Sopimuksen 44 artiklan 2 kohdan mukaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on taattava vastaavat oikeudet siellä laillisesti työtä tekeville jäsenvaltioiden kansalaisille sekä heidän entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa laillisesti oleskeleville aviopuolisolleen ja lapsilleen, jollei entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

45 artikla. Sopimuksen 45 artiklassa määrätään, että entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian työntekijöiden työnsaantimahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisen sopimusten nojalla, olisi säilytettävä tai niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava. Muut jäsenvaltiot tutkivat mahdollisuuksia vastaavien sopimusten tekemiseen. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee muiden parannusten myöntämistä.

Suomi ei ole tehnyt työntekijöiden liikkuvuutta koskevia kahdenvälisiä sopimuksia entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa.

46 artikla. Sopimuksen 46 artikla sisältää määräyksiä sosiaaliturvan yhteensovittamisesta, jota varten vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa asianmukaiset säännöt. Neuvoston antamat määräykset eivät kuiten-

kaan saa vaikuttaa heikentävästi jäsenvaltioiden ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kahdenvälisistä sopimuksista aiheutuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jos niissä annetaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja jäsenvaltioiden kansalaisille edullisempi kohtelu.

Sopimuksen 46 artiklan mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioissa työskentelevien entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian työntekijöiden siellä täyttämät vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet lasketaan yhteen muun muassa eläkkeitä varten. Artiklan 1 kohdan toisen luetelmakohdan mukaan siinä määritellyt eläkkeet voidaan vapaasti siirtää maksavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti sovellettavaan kurssiin. Artiklan 1 kohdan kolmannen luetelmakohdan mukaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian työntekijät saavat perheavustukset jäsenmaan alueella olevia perheenjäseniään varten. Sopimuksen suomenkielisessä toisinnossa on tässä kohden käännösvirhe, jonka Suomi on pyytänyt korjattavaksi. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia myöntää puolestaan edellä mainituissa toisessa ja kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettua kohtelua vastaavan kohtelun alueellaan oleville jäsenmaiden kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen.

Suomi ei ole tehnyt kahdenvälisiä sosiaaliturvasopimuksia entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa.

Edellä mainituilla sopimusmääräyksillä ei ole vaikutusta nykyiseen tilanteeseen yhteensovitettaessa Suomen ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian sosiaaliturvalainsäädäntöä. Sopimuksen 46 artiklaan on kirjattu tavoite, jonka toteuttaminen tapahtuu aikanaan vakautus- ja assosiaationeuvoston päätöksellä.

Vaikka sopimusmääräyksillä ei ole välitöntä vaikutusta nykyiseen tilanteeseen, vakautus- ja assosiaatiosopimuksen allekirjoittamisen jälkeen yhteisön lainsäädäntöön on tehty muutos, jolla on merkitystä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisten sosiaaliturvan yhteensovittamisen kannalta. Neuvoston asetuksella (EY) N:o 859/2003 yhteisön sosiaaliturvaa koskevat säännökset on 1 päivästä kesäkuuta 2003 lukien laajennettu koskemaan kolmansien maiden kansa-

laisia, joilla on laillinen asuinpaikka jäsenvaltiossa ja joita kyseiset säännökset eivät joko koske yksinomaan heidän kansalaisuutensa vuoksi. Uuden asetuksen perusteella muun muassa eri jäsenmaissa täyttyneet vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet lasketaan yhteen eläkeoikeuden saavuttamiseksi.

II LUKU

Sijoittautuminen

47—51 artikla. Sopimuksen 47—51 artikla koskee sijoittautumista. Sopimuspuolet takaavat toistensa alueille sijoittautuneille yhtiöilleen, tytäryhtiöilleen ja sivuliikkeille tasapuolisen kohtelun. Lähtökohtana on syrjinnän poistaminen mahdollisimman pitkälle.

52 artikla. Sopimuksen 52 artikla koskee vakautus- ja assosiaationeuvoston toimivaltaa selvittää tutkintodistusten vastavuoroiseksi tunnustamiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

53 artikla. Sopimuksen 53 artikla sisältää määräyksiä keskeisissä tehtävissä toimivien lähetettyjen työntekijöiden oikeudesta työnteekoon.

54 artikla. Sopimuksen 54 artiklassa määrätään sijoittautumista koskevista poikkeusedellytyksistä (esimerkiksi jonkin alan rakennemuutos). Poikkeusten takaraja on neljä vuotta sopimuksen voimaantulosta, jonka jälkeen tällaisia poikkeustoimenpiteitä voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa vain vakautus- ja assosiaationeuvoston luvalla ja sen määräämin ehdoin.

III LUKU

Palvelujen tarjoaminen

55 artikla. Sopimuksen 55 artiklassa määrätään palvelujen tarjonnasta. Sopimuksen 55 artiklan 1 kohdassa määrätään, että sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain palvelut, joita tarjoavat sellaiset yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöt tai kansalaiset, jotka ovat sijoittautuneet toisen sopimuspuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja. Artiklan 3 kohdan mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto toteuttaa tarpeelli-

set toimenpiteet 1 kohdan määräysten asteittaiseksi täytäntöönpanemiseksi.

56 artikla. Sopimuksen 56 artiklassa määrätään, ettei tämän sopimuksen voimaantulolla toteuteta toimia, jotka aiheuttaisivat palvelujen tarjonnan osalta merkittävästi aikaisempaa rajoittavamman tilanteen.

57 artikla. Sopimuksen 57 artiklassa määrätään, että sisämaaliikenteen osalta sopimuspuolten välisiä suhteita säännellään 28 päivä marraskuuta 1997 voimaan tulleella Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisellä kuljetusalan sopimuksella. Kansainvälisen meriliikenteen osalta sopimuspuolet noudattavat periaatetta kaupallisista perusteista tapahtuvasta vapaasta pääsystä markkinoille ja liikenteeseen. Lentoliikenteen alalla vastavuoroisesta markkinoillepääsystä sovitaan tämän sopimuksen voimaantultua tehtävässä erityisessä sopimuksessa.

IV LUKU

Juoksevat maksut ja pääomaliikkeet

58—60 artikla. Sopimuksen 58—60 artiklassa määrätään juoksevia maksuja ja pääomaliikkeitä koskevat säännöt. Sopimuksen 58 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat Kansainvälisen valuuttarahaston perustamisopimuksen VIII artiklan mukaisesti hyväksyttävään kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä.

Sopimuksen 59 artiklan mukaan sopimuspuolet varmistavat pääomasiirtojen vapaan liikkuvuuden vastaanottajamaan lainsäädännön mukaisesti perustettujen suorien sijoitusten osalta. Siirtojen vapautta laajennetaan siirtymäkauden toisen vaiheen alusta portfoliosijoituksiin ja kestoltaan vuotta lyhyempiin rahoituslainoihin ja -luottoihin. Sopimuksen 59 artikla sallii Euroopan yhteisön toteuttaa pääomien liikkuvuutta rajoittavia määräaikaista suojatoimenpiteitä silloin, kun pääomasiirrot poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssipolitiikan tai rahoituspolitiikan toteuttamiselle. Samoin perustein

entisellä Jugoslavian tasavallalla Makedoniassa on oikeus toteuttaa suojatoimenpiteitä.

Sopimuksen 60 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat siirtymäkauden ensimmäisen vaiheen aikana toimenpiteitä, joilla luodaan edellytykset pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön sääntöjen asteittaisen soveltamisen jatkamiselle. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee ensimmäisen vaiheen loppuun mennessä keinoja pääomaliikkeitä koskevien yhteisön sääntöjen täydeksi soveltamiseksi.

V LUKU

Yleiset määräykset

61—67 artikla. Sopimuksen 61—67 artikla sisältää työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumista, palvelujen tarjoamista ja pääomaliikkeitä koskevat yleiset määräykset.

Sopimuksen 61 artiklassa määrätään, että IV osaston määräyksiä sovelletaan, jollei yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden perusteella käyttöön otetuista rajoituksista muuta johdu. Niitä ei sovelleta toimintaan, joka jommankumman osapuolen alueella liittyy edes tilapäisesti julkisen vallan käyttöön.

Sopimuksen 62 artiklassa määrätään, että kansallisia lakeja ja asetuksia koskien luonnollisten henkilöiden maahantuloa, oleskelua, työskentelyä, työehtoja ja sijoittautumista sekä palvelujen tarjoamista voidaan soveltaa, mutta niin, etteivät ne mitätöi tämän sopimuksen nojalla sopimuspuolelle kuuluvia etuja tai heikennä niitä.

Sopimuksen 63 artiklassa määrätään, että IV osaston määräyksiä sovelletaan myös entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten yhteiseen määräysvaltaan kuuluviin ja niiden yhdessä kokonaan omistamiin yhtiöihin.

Sopimuksen 64 artiklassa rajataan kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevin sopimuksin annettavat veroetuudet IV osaston määräysten ulkopuolelle. Määräyksiä ei myöskään saa tulkita siten, että niillä estettäisiin verojen kiertämistä tai veropetoksia koskevia toimenpiteitä. Määräysten ei myöskään pidä estää erottelemasta verovelvollisia, jotka

ovat keskenään eri tilanteessa erityisesti asuinpaikkansa suhteen.

Sopimuksen 65 artikla sisältää määräykset tilanteeseen, jossa yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla tai entisellä Jugoslavian tasavallalla Makedonialla on maksutaseeseen liittyviä vaikeuksia.

Sopimuksen 66 artiklassa määrätään, että IV osaston määräyksiä mukautetaan asteittain ottaen erityisesti huomioon palvelukaupan yleissopimuksen (GATS-sopimuksen) V artiklan vaatimukset.

Sopimuksen 67 artiklan mukaan sopimuksen määräykset eivät estä toimenpiteitä, jotka koskevat kolmannen maan pääsyä osapuolten markkinoille.

VI OSASTO

LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN JA LAINVALVONTA

68 artikla. Sopimuksen 68 artiklassa sopimuspuolet tunnustavat, että on tärkeää lähentää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian voimassa olevaa ja tulevaa lainsäädäntöä yhteisön lainsäädäntöön. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia pyrkii kaikin tavoin varmistamaan, että sen lainsäädäntö saadaan asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön kanssa. Lainsäädännön lähentäminen koskee siirtymäkauden ensimmäisen vaiheen aikana tiettyjä yhteisön sisämarkkinasäännösten perusosia sekä muita kauppaan liittyviä aloja. Lainsäädännön lähentämisen ja toteutettavien lainvalvontatoimien seuranta varten määritellään yksityiskohtaiset säännöt. Kilpailua, teollis- ja tekijänoikeuksia, standardointia ja varmentamista sekä julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön lähentämiseen asetetaan määräajat, ja muun sisämarkkinoiden alaan kuuluvan lainsäädännön lähentäminen on saatettava päätökseen siirtymäkauden loppuun mennessä. Siirtymäkauden toisen vaiheen aikana lainsäädäntö ulotetaan koskemaan muita yhteisön säännösten osia.

69 artikla. Sopimuksen 69 artikla sisältää kilpailusäännöt ja muut taloutta koskevat määräykset. Sopimuksen 69 artiklan mukaan yritysten väliset sopimukset kilpailun rajoit-

tamiseksi, määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ja kilpailua vääristävät valtiontuet ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen kanssa. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan yhteisössä sovellettavien kilpailusääntöjen, erityisesti Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81, 82 ja 87 artiklan, soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden mukaisesti. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian valtiontukia koskevista poikkeuksista määrätään 69 artiklan 3—5 kohdassa. Kohdassa 4 määrätään myös, että maatalous- ja kalastustuotteiden osalta sopimuksen vastaisia käytäntöjä arvioidaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 36 ja 37 artiklan ja niiden perusteella vahvistettujen arviointiperusteiden mukaisesti.

70 artikla. Sopimuksen 70 artiklassa määrätään, että julkisten yritysten, joille on myönnetty erityis- tai tekijänoikeuksia, osalta noudatetaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 86 artiklan periaatteita kolmannelta sopimuksen voimaantuloa seuraavasta vuodesta lähtien.

71 artikla. Sopimuksen 71 artiklassa sopimuspuolet vahvistavat pitävänsä tärkeänä teollis- ja tekijänoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien riittävää ja tehokasta suojaa sekä niiden noudattamisen varmistamista. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia saattaa näiden oikeuksien suojan yhteisössä vallitsevalle tasolle viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia sitoutuu liittymään viiden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta liitteessä VIII lueteltuihin teollis- ja tekijänoikeuksia sekä kaupallisia oikeuksia koskeviin monenvälisiin sopimuksiin. Mahdolliset ongelmat käsitellään vakautus- ja assosiaationeuvostossa.

72 artikla. Sopimuksen 72 artikla sisältää julkisia hankintoja koskevat määräykset. Sopimuksen 72 artiklan mukaan pääsyä julkisiin hankintoihin pidetään vastavuoroisesti suotavana ketään syrjimättä.

73 artikla. Sopimuksen 73 mukaan entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia saattaa lainsäädäntönsä asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön teknisten määräysten ja standardointia, metrologiaa, akkreditointia ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien eurooppalaisten menettelyjen kanssa.

VII OSASTO

OIKEUS- JA SISÄASIAT

74 artikla. Sopimuksen 74 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat oikeus- ja sisäasioiden alan instituutioiden sekä oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseen. Yhteistyössä keskitytään erityisesti oikeuslaitoksen riippumattomuuteen, sen tehokkuuden parantamiseen sekä lakimiesten koulutukseen.

75 artikla. Sopimuksen 75 artiklassa osapuolet sitoutuvat yhteistyöhön viisumi-, raja-valvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksissä ja luovat kehyksen näiden alojen yhteistyötä varten myös aluetasolla. Yhteistyö perustuu keskinäisiin neuvotteluihin ja tiiviiseen koordinointiin sekä alan tekniseen ja hallinnolliseen apuun.

76 artikla. Sopimuksen 76 artiklassa määrätään laittoman maahanmuuton estämisestä ja valvonnasta sekä takaisinotosta. Sopimuspuolet sitoutuvat yhteistyöhön ja ottamaan takaisin toisen sopimuspuolen alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa pyydetessä ja ilman lisämuodollisuuksia. Sopimuspuolet myös ilmaisevat valmiutensa tehdä keskinäisen sopimuksen takaisinottoon liittyvistä erityisvelvoitteista, mukaan lukien velvoite ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on myös valmis tekemään tällaisia sopimuksia kahdenvälisesti jäsenmaiden kanssa ennen kuin Euroopan yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ovat tehneet tällaisen sopimuksen. Sopimuksen 76 artiklassa määrätään myös, että vakautus- ja assosiaationeuvosto selvittää muita toimenpiteitä laittoman maahanmuuton, mukaan lukien ihmiskaupan estämiseksi ja valvomiseksi.

Suomen kannalta entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ei ole merkittävä turvapaikanhakijoiden alkuperä- tai lähtömaa. Viime vuosina tapaukset ovat olleet yksittäisiä. Takaisinottosopimuksen tekemiseen ei ole tällä hetkellä erityistä tarvetta.

Kokonaisuutena Balkanin alue on Euroopan unionin alueelle suuntautuvan laittoman maahantulon merkittävä kauttakulkureitti.

77 artikla. Sopimuksen 77 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat kaikkiin keinoin ja yh-

teistyössä toimien pyrkimyksiin estää rahoitusjärjestelmiensä käyttö rikolliseen toimintaan yleensä ja erityisesti huumausainerikoksisista koituvan rahallisen hyödyn pesuun.

78 artikla. Sopimuksen 78 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä rikosten ja muiden laittomien toimien estämiseksi. Yhteistyötä tehdään muun muassa ihmiskaupan, laittoman taloudellisen toiminnan ja erityisesti korruption, huumekaupan, salakujetuksen, laittoman asekaupan ja terrorismin torjumiseksi. Yhteistyö edellyttää sopimuspuolten välisiä neuvotteluja ja tiivistä koordinoitua. Myös teknistä ja hallinnollista apua voidaan antaa.

79 artikla. Sopimuksen 79 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat laittomien huumausaineiden vastaiseen yhteistyöhön. Tavoitteena on vähentää laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää ja tehokkaammin valvoa huumausaineiden kemiallisia esiasteita. Sopimuspuolten kesken sovittavat yhteistyömenetelmät ja toteutettavat toimet perustuvat Euroopan unionin huumausainestrategian periaatteisiin.

VIII OSASTO

YHTEISTYÖPOLITIIKAT

80—103 artikla. Sopimuksen 80—103 artikla koskee yhteistyötä talouden eri aloilla. Menettelyt ja toimet suunnitellaan siten, että niillä edistetään entisen Jugoslavian tasavalta Makedonian taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Yhteistyöpolitiikat ovat osa alueellista yhteistyökehystä ja edistävät siten alueellista vakautta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi määrittellä yhteistyöpolitiikojen ensisijaisuudesta.

Yhteistyöaloja ovat: yhteistyö talouspolitiikan alalla (81 artikla), tilastoalan yhteistyö (82 artikla), pankki-, vakuutus- ja muiden rahoituspalvelujen alan yhteistyö (83 artikla), sijoitusten edistämisen ja suojan alan yhteistyö (84 artikla), yhteistyö teollisuuden alalla (85 artikla), yhteistyö pienten ja keskisuurten yritysten kehittämiseksi (86 artikla), matkailualan yhteistyö (87 artikla), tullialan yhteistyö (88 artikla), veroalan yhteistyö (89 artikla), sosiaalialan yhteistyö (90 artikla), yleisivistävän ja ammatillisen koulutuksen alan

yhteistyö (91 artikla), kulttuurialan yhteistyö (92 artikla), tiedottamisen ja viestintäalan yhteistyö (93 artikla), audiovisuaalialan yhteistyö (94 artikla), yhteistyö sähköisen viestinnän perusrakenteiden alalla (95 artikla), yhteistyö tietoyhteiskunnan kehittämiseksi (96 artikla), kuluttajansuojaan liittyvä yhteistyö (97 artikla), liikennealan yhteistyö (98 artikla), energia-alan yhteistyö (99 artikla), maatalouden ja maatalouden raaka-aineita jalostavan teollisuuden yhteistyö (100 artikla), alueellista ja paikallista kehitystä koskeva yhteistyö (101 artikla), yhteistyö tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla (102 artikla) sekä yhteistyö ympäristön ja ydinturvallisuuden alalla (103 artikla). Edellä mainittujen alojen yhteistyötä koskevat määräykset ovat pääsääntöisesti väljiä ja luonteeltaan tavoitteellisia.

IX OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

104—107 artikla. Sopimuksen 104—107 artiklassa mainitaan rahoitusavun lähteinä yhteisön rahoitustuki avustuksina ja lainoina, mukaan lukien Euroopan investointipankin lainat. Sopimuksen 105 artiklassa määrätään, että avustuksina annettava rahoitustuki toteutetaan monivuotisen viiteohjelman mukaisesti. Tämän instituutioiden kehittämiseen ja investointeihin käytettävän tuen yleisenä tavoitteena on edistää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian demokraatiakehitystä sekä taloudellisia ja institutionaalisia uudistuksia vakautus- ja assosiaatioprosessin mukaisesti. Sopimuksen 106 artiklassa määrätään poikkeuksellisesta makrotaloudellisesta avusta. Sopimuksen 107 artiklan mukaan yhteisön avustukset sovitetaan yhteen muista lähteistä tulevien avustusten kanssa.

X OSASTO

INSTITUTIONAALISET, YLEISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

108—113 artikla. Sopimuksen 108—113 artikla sisältää vakautus- ja assosiaationeuvostoa koskevia määräyksiä. Vakautus- ja as-

sosiaationeuvosto valvoo sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista. Se kokoontuu tarkoituksenmukaisessa kokoonpanossa säännöllisin väliajoin ja olosuhteiden niin vaatiessa. Neuvosto tarkastelee tärkeitä sopimukseen liittyviä kysymyksiä sekä sopimuspuolien yhteisen edun kannalta merkityksellisiä kahdenvälisiä ja kansainvälisiä kysymyksiä.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto koostuu Euroopan unionin neuvoston ja komission jäsenistä sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian hallituksen jäsenistä. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa työjärjestyksensä. Sen puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan yhteisön edustaja ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian edustaja työjärjestyksen määräysten mukaisesti. Euroopan investointipankki osallistuu sitä koskeissa asioissa tarkkailijana neuvoston työhön.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksen soveltamisalalla sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset sitovat sopimuspuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Neuvosto voi antaa myös suosituksia.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto tekee päätökset ja antaa suositukset sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella.

Kumpikin sopimuspuoli voi saattaa sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevan riidan vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi, ja neuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä.

Vakautus- ja assosiaationeuvostoa avustaa vakautus- ja assosiaatiokomitea, joka koostuu Euroopan unionin neuvoston ja komission edustajista sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian edustajista. Neuvosto määrää työjärjestyksessään vakautus- ja assosiaatiokomitean tehtävät, joihin kuuluu vakautus- ja assosiaationeuvoston kokousten valmistelu. Neuvosto voi siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle. Komitea voi perustaa alakomiteita.

114 artikla. Sopimuksen 114 artikla sisältää parlamentaarista vakautus- ja assosiaatiokomiteaa koskevat määräykset. Niiden mukaisesti perustetaan parlamentaarinen komitea, joka muodostaa puitteet entisen Jugosla-

vian tasavallan Makedonian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenten kokoontumiselle ja mielipiteiden vaihdolle. Se kokoontuu itse määräämnsä väliajoin.

115 artikla. Sopimuksen 115 artiklassa sitoudutaan varmistamaan sopimuspuolten kansalaisten syrjimätön pääsy toimivaltaisiin tuomioistuimiin ja hallintoelimiin.

116 artikla. Sopimuksen 116 artikla sisältää sopimuksen sallimat poikkeusmääräykset.

117 artikla. Sopimuksen 117 artiklan mukaan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen soveltamisaloilla sovelletut järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään.

118 artikla. Sopimuksen 118 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseen. Mikäli sopimuspuoli katsoo, että toinen sopimuspuoli on jättänyt sopimuksen mukaisen velvoitteen täyttämättä, voi se toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista, lukuunottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia, sopimuspuolen on annettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle tilanteen perusteellista tarkastelua varten tarvittavat tiedot.

119 artikla. Sopimuksen 119 artiklassa määrätään sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskevista neuvotteluista.

120 artikla. Sopimuksen 120 artiklan mukaan sopimus ei vaikuta heikentävästi voimassa olevien jäsenvaltioita ja entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa sitovien sopimusten perusteella myönnettyihin oikeuksiin.

121 artikla. Sopimuksen 121 artiklan mukaan 1—5 pöytäkirjat sekä I—VIII liitteet ovat erottamaton osa sopimusta.

122 artikla. Sopimuksen 122 artiklan mukaan sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi. Kumpikin sopimuspuoli voi irtisanoa sopimuksen, ja sopimuksen soveltaminen loppuu kuuden kuukauden kuluttua tällaisesta ilmoituksesta.

123 artikla. Sopimuksen 123 artiklassa määritellään sopimuksen sopimuspuolet.

124 artikla. Sopimuksen 124 artiklassa määritellään sopimuksen soveltamisalue.

125 artikla. Sopimuksen 125 artiklassa määrätään sopimuksen tallettajasta.

126 artikla. Sopimuksen 126 artiklassa määrätään todistusvoimaisista kielistä.

127 artikla. Sopimuksen 127 artiklassa määritellään sopimuksen voimaantulopäivä.

128 artikla. Sopimuksen 128 artikla sisältää määräykset väliaikaisesta sopimuksesta, jonka nojalla eräät tämän sopimuksen yhteisötoimivaltaan kuuluvat määräykset (tavaroitten vapaa liikkuminen, liikenne) saatetaan voimaan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä.

Sopimuksen liitteenä olevissa yhteisissä julistuksissa sopimuspuolet ilmoittavat tulkintansa sopimuksen 34, 40, 44, 46, 57, 71 ja 118 artiklasta. Sopimuksen liitteenä olevissa yksipuolisissa julistuksissa Euroopan yhteisö ja sen jäsenmaat ilmoittavat tulkintansa sopimuksen 27 ja 29 artiklasta sekä Euroopan yhteisö tulkintansa sopimuksen 76 artiklasta.

2. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain 1 § sisältää säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä käsitellään jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta käsittelevässä jaksossa.

2 §. Lain 2 § sisältää säännöksen, jonka mukaan lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

3 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

3. Voimaantulo

Sopimuksen 127 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee voimaan sitä päivää, jona sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen hyväksymismenettelyjen päätökseen saattamisesta, seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä. Hyväksymisestään ovat hallituksen esityksen antamisajankohtaan mennessä ilmoittaneet Alankomaat, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali,

Ranska, Ruotsi, Saksa ja Tanska. Esitykseen sisältyvä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian vakautus- ja assosiaatiosopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Esitykseen liittyvän voimaansaattamislain voimaantulemiselle on siten saatava itsehallintolain 59 § 2 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian vakautus- ja assosiaatiosopimus on yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan jaon kannalta niin sanottu sekasopimus ja sisältää sekä yhteisön että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Jotkut näistä määräyksistä kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan, toiset taas yhteisön ja sen jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Osassa sopimuksen kattamista kysymyksistä toimivalta kuuluu yksinomaan jäsenvaltioille.

Yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan raja ei kuitenkaan ole selväpiirteinen. Sopimuksessa itsessään ei ole määräyksiä, jotka osoittaisivat, miten toimivalta tarkkaan ottaen jakautuu. Lopullisen arvion tekeminen toimivallanjaosta on tässä vaiheessa mahdotonta myös siitä syystä, että toimivallanjako sekasopimuksissa riippuu periaatteessa paitsi yhteisön toimivallan laajuudesta myös siitä, päättääkö – ja jos päättää, niin missä määrin – yhteisö käyttää muuta kuin yksinomaista toimivaltaansa sopimuksia hyväksyttäessä. Vakautus- ja assosiaatiosopimusten osalta Euroopan unionin neuvosto ja komissio eivät ole vielä tehneet päätöstä sopimusten hyväksymisestä yhteisön puolesta. Myöskään komission asiaa koskevassa ehdotuksessa ei ole tarkemmin määritelty yhteisön ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa.

Viitteitä yhteisön ja jäsenvaltioiden välisestä toimivallanjaosta voidaan sen sijaan saada tarkastelemalla Euroopan yhteisön ja entisen

Jugoslavian tasavallan Makedonian tekemää väliaikaista sopimusta, jossa määrätään vakautus- ja assosiaatiosopimuksen kauppaa ja kaupan liitännäistoimenpiteitä koskevien määräysten varhennetusta voimaantulosta ja jonka väliaikaisesta soveltamisesta neuvosto on päättänyt Euroopan yhteisön perustamisopimuksen 133 artiklan nojalla. Väliaikaisen sopimuksen sisällöstä voidaan tätä kautta saada johtoa sen selvittämisessä, miltä osin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräysten on katsottu kuuluvan Euroopan yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan.

Tällä perusteella voidaan Euroopan yhteisöllä katsoa olevan yksinomainen toimivalta ainakin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten osalta (sopimuksen IV osasto, liitteet I, II, III, IV a, IV b, IV c, V a ja V b, pöytäkirjat 1, 2, 3 ja 4). Sama koskee myös vaihtotaseeseen liittyviä maksuja ja siirtoja (58 artikla) sekä maksutasevaikeuksiin liittyviä rajoituksia (65 artikla) koskevia määräyksiä. Myös kilpailusäännöt (69 ja 70 artikla), teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet (71 artikla ja liite VII) kuuluvat Euroopan yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Yhteisöllä on yksinomainen toimivalta niin ikään sopimuksen niiden määräysten osalta, jotka koskevat sopimuspuolten hallintoviranomaisten keskinäistä avunantoa tulliasioissa (88 artiklan 3 kohta ja pöytäkirja 5).

Yhteisöllä ei ole toimivaltaa toteuttaa niin sanottua poliittista vuoropuhelua kolmansien valtioiden kanssa, joten sopimukseen asiaa koskevat määräykset (II osasto) kuuluvat jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. Nämä määräykset (7–10 artikla) eivät edellytä Suomessa voimassa olevien lakien muuttamista.

Muilta kuin edellä mainituilta osin sopimuksen määräykset kuuluvat osittain yhteisön ja osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan. Toimivallan voidaan katsoa olevan yhteisöllä niiltä osin kuin yhteisö on sopimuksen soveltamisalalla antanut yhteisön sekundaarioikeuteen sisältyviä yhteisiä sääntöjä, koska jäsenvaltiot eivät Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen niin sanotun ERTA-oikeuskäytännön mukaan enää tällöin voi yhteisten toimielinten ulkopuolella tehdä sitoutumuksia, jotka voivat vaikuttaa kyseisiin sääntöihin tai

muuttaa niiden merkitystä. Sen arvioiminen, miltä osin toimivaltaa on tällä perusteella siirtynyt jäsenvaltioilta yhteisölle, edellyttää toisin sanoen yksityiskohtaisen selvityksen tekemistä siitä, miltä osin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräykset voivat vaikuttaa olemassa olevaan lainsäädäntöön tai muuttaa sen sisältöä ERTA-oikeuskäytännön tarkoittamassa mielessä.

Voidaan kuitenkin todeta, että jäsenvaltioilla on merkittävässä määrin toimivaltaa erityisesti työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumista, palvelujen tarjoamista ja pääomanliikkeitä koskevien määräysten (V osasto ja liite VI) osalta. Sama koskee myös oikeus- ja sisäasioita (VII osasto) ja eräitä yhteistyöpolitiikan lohkoja (VIII osasto). Myös alueellinen yhteistyö (III osasto), lainsäädännön lähentäminen ja lainvalvonta (VI osasto) sekä rahoitusyhteistyö (IX osasto) kuuluvat ainakin osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimuksen institutionaaliset ja muut horisontaaliset määräykset (X osasto) taas kuuluvat yhteisön toimivaltaan siltä osin kuin niitä sovelletaan sopimuksen muiden, yhteisön toimivaltaan kuuluvien määräysten soveltamisen yhteydessä. Vastaavasti, kun kysymys on jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvista asioista, sopimuksen institutionaaliset määräykset kuuluvat näiltä osin jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on perustuslakivaliokunnan kannan mukaan luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan

käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp). Eduskunta hyväksyy perustuslain 94 §:n mukaisesti sekasopimukset niiltä osin kuin sopimuksen määräykset kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Sopimuksen V osasto ja VI osasto sisältävät lukuisia lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, kuten seuraavassa on esitetty, ja voivat siten edellyttää eduskunnan suostumusta. Selvittämisvaltuuksien antaminen tai yhteistyön kehittäminen eivät kuulu lain alaan eivätkä sellaisenaan edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, mutta asiallisesti useat näissä artikloissa esitetyt asiat kuuluvat Suomessa lain alaan.

Sopimuksen 44 artiklan syrjimättömyysperiaatteen toteuttamiseen liittyvät Suomessa muun muassa perustuslain 6 §, työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 § ja rikoslain (39/1889) 47 luvun 3 §. Ulkomaalaisen maa-hantulosta, oleskelusta ja työnteosta säädetään ulkomaalaislaissa (378/1991). Työlupaa koskevien säännösten soveltamisesta säädetään ulkomaalaisasetuksessa (142/1994) sekä työministeriön asetuksen nojalla antamassa määräyksessä (M 2/1999). Työntekijän perheenjäsenille työluvut myönnetään työvoimapolitiittista harkintaa soveltamatta ajaksi, joka määräytyy perheen maassaoleskelun perusteena olevan oleskeluluvan mukaan. Pysyvä oleskelulupa myönnetään kahden vuoden maassaoleskelun jälkeen. Pysyvän oleskeluluvan saanut henkilö ja hänen perheenjäsenensä voivat tehdä työtä ilman työlupaa.

Sopimuksen 44 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne sisältävät yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia seikkoja ja koska niistä on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, vaikka ne eivät edellytäkään olemassa olevien lakien muuttamista.

Sopimuksen 46 artiklan määräykset sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Niillä on yhteys perustuslain 19 §:ssä tarkoitettujen sosiaaliturvaa koskevien oi-

keuksien toteuttamiseen julkisen vallan toiminnassa ja ne kuuluvat siten lainsäädännön alaan.

Yhteisön sijoittautumisoikeutta koskevat säännökset eivät lähtökohtaisesti ulotu kolmansista valtioista oleviin henkilöihin tai yhtiöihin. Kun kolmansista maista tuleva henkilö haluaa aloittaa ammatinharjoittamisen tai perustaa yhtiön jossakin jäsenvaltiossa, häneen sovelletaan kyseisen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Sopimuksen II luvun sijoittautumisoikeutta koskevat määräykset liittyvät perustuslain 18 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella on lain mukaan oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 52 artiklan mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee, mitkä määräykset ovat tarpeen tutkintojen kelpoisuuden molemminpuoliseksi tunnustamiseksi. Tutkintojen tunnustamisesta on Suomessa säännöksiä useissa laeissa, muun muassa laissa Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaansaattamisesta (1597/1992). Lakia voidaan soveltaa myös siten kuin kelpoisuudesta ja oikeudesta harjoittaa ammattia sovitaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden toisen osapuolen kanssa tekemässä sopimuksessa on sovittu. Sopimusmääräys ei edellytä voimassaolevien lakien muuttamista, mutta kuuluu lainsäädännön alaan.

Suomen nykyinen työlupakäytäntö täyttää sopimuksen 53 artiklassa määritellyt edellytykset lähetettyjen työntekijöiden oikeudesta työntekoon. Myös eduskunnalle annettu esitys ulkomaalaislain kokonaisuudistukseksi täyttää tämän määräyksen.

Koska palvelujen tarjoamisesta on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, kuuluvat V osaston III luvun määräykset tällä hetkellä lainsäädännön alaan. Sopimuksen artiklassa 55 säädetään, että osapuolet sitoutuvat toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain palvelut, joita tarjoavat sellaiset yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöt, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palvelujen vastaanottaja. Vakautus- ja assosiaationeuvosto ryhtyy siirtymäkauden toisen vaiheen alkaessa toteuttamaan tarvittavia

toimenpiteitä. Ulkomaalaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain (398/1995) mukaan ainoastaan sellainen ulkomaalainen vakuutusyhtiö, jonka kotivaltio kuuluu Euroopan talousalueeseen, voi harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa palveluiden vapaan tarjoamisen perusteella. Näin ollen vakautus- ja assosiaationeuvoston aikanaan toteuttamat toimenpiteet tulevat edellyttämään, että ulkomaalaisista vakuutusyhtiöistä annettua lakia muutetaan siltä osin.

Sopimuksen 59 artiklassa käsitellään pääomien liikkuvuutta rajoittavia määräaikaista toimenpiteitä. Suomea sitovan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaan pääomien ja maksujen siirrot ovat vapaita. Perustamissopimuksessa on kuitenkin lueteltu tilanteita, joissa valuuttaliikkeiden rajoittaminen on mahdollista pääsäännöstä poiketen. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 57 artiklan mukaan neuvosto voi määränemistöllä komission ehdotuksesta toteuttaa toimenpiteitä, jotka koskevat pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista. Mahdolliset valuutansiirtojen rajoitukset eivät siten kuulu kansalliseen vaan yhteisön toimivaltaan.

Sopimuksen 73 artiklassa käsitellään standardointia, metrologiaa, akkreditointia sekä vaatimustenmukaisuuden arviointia. Työturvallisuuden takaamiseksi säädetyt standardointi, akkreditointi ja vaatimustenmukaisuuden arviointi kuuluvat Suomessa lain alaan ja perustuvat pääasiassa Euroopan unionin lainsäädäntöön tai kansainvälisiin sopimuksiin. Sopimusmääräys ei kuitenkaan edellytä lainsäädännöllisiä tai muita toimenpiteitä.

Sopimuksen VIII osastossa on yhteisön III-pilariin kuuluvia tulliin liittyviä määräyksiä (88 artikla). Ne ovat kuitenkin niin väljiä, etteivät ne vaadi lainmuutoksia. Sopimuksen määräykset toteutettavasta yhteistyöstä ovat kuitenkin sellaisia, että ne kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 81—103 artiklassa määritellään yhteistyöpolitiikkoihin kuuluvat alat. Yhteistyön kehittäminen ei kuulu lain alaan eikä sellaisenaan edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, mutta asiallisesti useat näissä artikloissa esitetyt yhteistyön kohteina olevat asiat kuuluvat Suomessa lain alaan.

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen X osasto sisältää määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta ja toiminnasta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto on sopimuksen hallinnointia varten perustettava toimielin, jonka tehtävänä on valvoa sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista (108 artikla). Vakautus- ja assosiaationeuvosto koostuu yhtäältä Euroopan unionin neuvoston ja komission ja toisaalta entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian hallituksen jäsenistä (109 artikla). Jäsenvaltio on siis neuvostossa edustettuna vain Euroopan unionin neuvoston edustajan kautta, joka kuitenkin jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia asioita käsiteltäessä käyttää puhevaltaa asianomaisen jäsenvaltion puolesta ja nimissä. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi paitsi antaa suosituksia, myös tehdä sopimuspuolia sitovia päätöksiä. Päätökset tehdään ja suositukset annetaan sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella (110 artikla). Kumpikin sopimuspuoli voi saattaa vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi kaikki sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat erimielisyydet. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä (111 artikla). Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi siirtää osan toimivallastaan vakautus- ja assosiaatiokomitealle (110 ja 112 artikla).

Ottaen huomioon vakautus- ja assosiaatiosopimuksen sisältö voidaan arvioida, että sopimus sisältää verrattain vähäisenä pidettävän mahdollisuuden siihen, että vakautus- ja assosiaationeuvoston päätökset koskevat kysymyksiä, jotka yhteisön perustamissopimusten mukaan ovat jäsenvaltion toimivallassa ja Suomen perustuslain kannalta kuuluvat lainsäädännön alaan. Koska sopimusta hallinnoiva vakautus- ja assosiaationeuvosto saa kuitenkin sopimuspuolia sitovaa päätösvaltaa, sopimuksen määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta ja toiminnasta kuuluvat näiltä osin lainsäädännön alaan ja edellyttävät eduskunnan suostumusta.

5. Käsitelyjärjestys

Sopimuksen määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta, tehtävistä ja

toimivallasta kuuluvat edellä esitetyllä tavalla lainsäädännön alaan.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto voi tehdä sopimuksen soveltamisesta ja täytäntöönpanosta päätöksiä, jotka ovat jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta.

Jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan ainakin osittaista toimivaltaa työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumisoikeutta, palvelujen tarjontaa ja pääoman liikkeitä koskevilta osin. Sama koskee myös oikeus- ja sisäasioita, eräitä yhteistyöpolitiikan lohkoja, alueellista yhteistyötä, lainsäädännön lähentämistä ja lainvalvontaa sekä rahoitusyhteistyötä.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksen soveltamisalalla ja siinä määräytyissä tapauksissa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset, jotka voivat koskea myös jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia asioita, sitovat sopimuspuolia. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi tarvittaessa antaa myös suosituksia.

Euroopan unionin neuvosto osallistuu päätöksentekoon vakautus- ja assosiaationeuvostossa, jossa päätökset tehdään yksimielisesti. Jäsenvaltio on vakautus- ja assosiaationeuvostossa edustettuna ainoastaan Euroopan unionin neuvoston nimeämän edustajan kautta. Vakautus- ja assosiaationeuvoston käsitellessä yhteisön toimivaltaan kuuluvia asioita pääperiaatteena on, että yhteisön sisäisessä päätöksenteossa noudatetaan vastaavia äänestysääntöjä kuin päätettäessä yhteisön säädöksestä vastaavalla alalla. Mikäli vakautus- ja assosiaationeuvostossa tehtävä sitova päätös kuuluu jäsenvaltion toimivaltaan, tehdään asiaa koskeva päätös Euroopan unionin neuvostossa yksimielisesti.

Sikäli kuin vakautus- ja assosiaationeuvosto käsittelee jäsenvaltion toimivaltaan kuuluvia asioita, on jäsenvaltiolla siten neuvoston kautta mahdollisuus vaikuttaa asian käsitelyyn. Kun myös vakautus- ja assosiaationeuvosto tekee päätökset yksimielisesti, merkitsee tämä sitä, että jäsenvaltio ei käytännössä joudu hyväksymään vastustamaansa päätöstä.

Vaikka jäsenvaltio osallistuu päätöksentekoon itse vakautus- ja assosiaationeuvostossa

epäsuorasti neuvoston kautta, ei jäsenvaltion toimivaltaan tai jaettuun toimivaltaan kuuluvissakaan kysymyksissä toimivallan delegointi merkitse hallituksen käsityksen mukaan sellaista Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvan lainsäädäntövallan delegointia kansainväliselle toimielimelle, joka vaikuttaisi Suomen täysivaltaisuuteen enempää kuin vähäisessä määrin. Tämän tyyppistä asetelmaa ei eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ole pidetty perustuslain kanssa ristiriidassa olevana (PeVL 20/1995 vp ja PeVL 31/2001 vp).

Edellä olevan perusteella hallitus katsoo, että entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian vakautus- ja assosiaatiosopimuksen hyväksymisestä voidaan päättää äänten enemmistöllä ja että esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Luxemburgissa 9 päivänä huhtikuuta 2001 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen niiltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Luxemburgissa 9 päivänä huhtikuuta 2001 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

3 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

**Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan
Makedonian**

VAKAUTUS- JA ASSOSIAATIOSOPIMUS

BELGIAN KUNINGASKUNTA,
TANSKAN KUNINGASKUNTA,
SAKSAN LIITTOTASAVALTA,
HELLEENIEN TASAVALTA,
ESPANJAN KUNINGASKUNTA,
RANSKAN TASAVALTA,
IRLANTI,
ITALIAN TASAVALTA,
LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,
ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,
ITÄVALLAN TASAVALTA,
PORTUGALIN TASAVALTA,
SUOMEN TASAVALTA,
RUOTSIN KUNINGASKUNTA,
ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen, Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sopimuspuolet,

jäljempänä 'jäsenvaltiot', ja

EUROOPAN YHTEISÖ, EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ ja EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ,

jäljempänä 'yhteisö',

sekä

ENTINEN JUGOSLAVIAN TASAVALTA MAKEDONIA, jäljempänä 'entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia', jotka

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten vahvat siteet ja yhteiset arvot, niiden halun vahvistaa näitä siteitä ja luoda vastavuoroisuuteen ja yhteisiin etuihin perustuvat tiiviit ja kestävät suhteet, joiden ansiosta entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voi vahvistaa ja laajentaa niitä suhteita, jotka on luotu aiemmin erityisesti 29 päivänä huhtikuuta 1997 kirjeenvaihtona allekirjoitetulla ja 1 päivänä tammikuuta 1998 voimaan tulleella yhteistyösopimuksella,

KATSOVAT, että osapuolten välisiä suhteita sisämaaliikenteen alalla olisi edelleen säänneltävä 29 päivänä kesäkuuta 1997 allekirjoitetulla ja 28 päivänä marraskuuta 1997 voimaan tulleella Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisellä kuljetusalan sopimuksella,

KATSOVAT, että tämä sopimus on merkittävä Kaakkois-Euroopan maita koskevalle vakautus- ja assosiaatioprosessille, jonka kehittämistä jatketaan tätä aluetta koskevan EU:n yhteisen strategian avulla, sekä perustettaessa ja lujitettaessa yhteistyöhön perustuvaa vakaata eurooppalaista järjestystä, jossa Euroopan unioni on kantavana voimana; sopimus on merkittävä myös vakaussopimuksen kannalta,

OTTAVAT HUOMIOON, että osapuolet ovat sitoutuneet edistämään kaikin keinoin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja koko alueen poliittista, taloudellista ja instituutionaalista vakautusta kansalaisyhteiskunnan, demokratian ja instituutioiden kehittämisen, julkishallinnon uudistamisen, kaupallisen ja taloudellisen yhteistyön tehostamisen, kansallisen ja alueellisen turvallisuuden vahvistamisen sekä oikeus- ja sisäasioihin liittyvän yhteistyön lisäämisen kautta,

OTTAVAT HUOMIOON, että tämän sopimuksen perustana on osapuolten sitoutuminen poliittisten ja taloudellisten vapauksien lisäämiseen sekä niiden sitoutuminen ihmisoikeuksien, myös kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen sekä vapaisiin ja oikeudenmukaisiin vaaleihin ja monipuoluejärjestelmään nojautuvien demokraattisten periaatteiden noudattamiseen,

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten sitoutumisen vapaan markkinatalouden periaatteisiin ja yhteisön halukkuuden edistää talousuudistusten toteuttamista entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa,

KATSOVAT, että osapuolet ovat sitoutuneet kaikkien Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan, ETYJ:n ja erityisesti Helsingin päätöksiäkirjan sekä Madridin ja Wienin kokousten päätöksiäkirjojen, uutta Eurooppaa koskevan Pariisin peruskirjan sekä Kölnissä tehdyn Kaakkois Euroopan vakaussopimuksen periaatteiden ja määräysten täyteen täytäntöönpanoon edistääkseen alueellista vakautta ja alueen maiden välistä yhteistyötä,

HALUAVAT aloittaa säännöllisen poliittisen vuoropuhelun molempia osapuolia kiinnostavista kahdensivuisista ja kansainvälisistä asioista, alueelliset näkökohdat mukaan luettuina,

OTTAVAT HUOMIOON, että osapuolet ovat sitoutuneet vapaakauppaan WTO:n säännöistä johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että vakautus- ja assosiaatiosopimus luo uudenlaisen ilmapiirin keskinäisille taloussuhteille ja ennen kaikkea kaupan ja investointien kehitykselle, jotka kaikki ovat olennaisen tärkeitä tekijöitä talouden rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen kannalta,

PITÄVÄT MIELESSÄ, että entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on sitoutunut lähentämään lainsäädäntöään yhteisön säännöstöön,

OTTAVAT HUOMIOON, että yhteisö haluaa päättäväisesti tukea uudistusten toteuttamista ja hyödyntää tätä varten kaikkia saatavilla olevia yhteistyön sekä teknisen, rahoituksellisen ja taloudellisen avun välineitä kattavan monivuotisen viiteohjelman pohjalta,

VAHVISTAVAT, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen kolmannen osan IV osaston soveltamisalaan kuuluvat tämän sopimuksen määräykset sitovat Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia erillisinä osapuolina eivätkä osana Euroopan yhteisöä, kunnes Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti (tapauksen mukaan) ilmoittaa entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle, että määräykset sitovat sitä osana Euroopan yhteisöä Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti; sama koskee myös Tanskaa mainittuihin sopimuksiin liitetyn, Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti,

PALAUTTAVAT MIELEEN Euroopan unionin halun liittää entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia mahdollisimman tiiviisti Euroopan poliittiseen ja taloudelliseen valtavirtaan sekä maan aseman mahdollisena EU:n jäsenhdokkaana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti sillä edellytyksellä, että se täyttää kesäkuussa 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat arviointiperusteet ja panee onnistuneesti täytäntöön tämän sopimuksen ja erityisesti sen alueellista yhteistyötä koskevat määräykset,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 artikla

1. Perustetaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen assosiaatio.

2. Tämän assosiaation tavoitteena on:

- luoda poliittiselle vuoropuhelulle asianmukainen kehys, joka mahdollistaa tiiviiden poliittisten suhteiden kehittämisen osapuolten välille,
- tukea entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian pyrkimyksiä kehittää taloudellista ja kansainvälistä yhteistyötä muun muassa lainsäädäntönsä lähentämisellä yhteisön säännöstöön,
- edistää sopusointuisia taloussuhteita ja kehittää vähitellen yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen vapaakauppa-alue,
- edistää alueellista yhteistyötä kaikilla tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

I OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

2 artikla

Osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan perustan ja olennaisen osan tätä sopimusta muodostavat ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ilmaistujen ja Helsingin päätöksi-asiakirjassa ja uutta Eurooppaa koskevassa Pariisin peruskirjassa määriteltyjen demokration periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioitus, kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen sekä taloudellista yhteistyötä käsitelleen Bonnin ETY-kokouksen päätöksi-asiakirjassa ilmaistut markkinatalouden periaatteet.

3 artikla

Kansainvälinen ja alueellinen rauha ja vakaus sekä hyvien naapuruussuhteiden kehittä-

minen ovat keskeisiä tekijöitä vakautus- ja assosiaatioprosessissa. Tämän sopimuksen tekeminen ja täytäntöönpano on osa neuvoston 29 päivänä huhtikuuta 1997 tekemissä päätelmissä määriteltyä alueellista lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon alueen yksittäisten maiden saavutukset.

4 artikla

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia sitoutuu toimimaan yhteistyössä sekä luomaan hyvät naapuruussuhteet alueen muiden maiden kanssa, mikä tarkoittaa muun muassa asianmukaisia henkilöiden, tavaroiden, pääomien ja palvelujen liikkuvuutta koskevia keskinäisiä myönnytyksiä sekä yhteisen edun mukaisten hankkeiden kehittämistä. Tällainen sitoumus on keskeinen tekijä osapuolten suhteiden ja yhteistyön kehittämisen kannalta ja lisää siten alueellista vakautta.

5 artikla

1. Assosiaatio toteutetaan kokonaan enintään kymmenen vuoden pituisen, kahteen peräkkäiseen vaiheeseen jaetun siirtymäkauden aikana. Peräkkäisiin vaiheisiin jakamisen tarkoituksena on panna vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräykset täytäntöön asteittain ja keskittyä ensimmäisen vaiheen aikana jäljempänä III, V, VI ja VII osastossa esitettyihin aloihin.

2. Sopimuksen 108 artiklassa perustettu vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti sopimuksen soveltamista ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian toteuttamia oikeudellisia, hallinnollisia, institutionaalisia ja taloudellisia uudistuksia johdanto-osan ja tässä sopimuksessa vahvistettujen yleisten periaatteiden pohjalta.

3. Neljän vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta vakautus- ja assosiaationeuvosto arvioi tapahtunutta edistymistä ja päättää siirtymisestä toiseen vaiheeseen ja sen kestosta sekä mahdollisista muutoksista toista vaihetta koskeviin määräyksiin. Tällöin se ottaa huomioon edellä mainitun tarkastelun tulokset.

4. Edellä 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua kahta vaihetta ei sovelleta IV osastoon.

6 artikla

Sopimus on täysin asiaa koskevien WTO:n sääntöjen ja erityisesti GATT 1994 -sopimuksen XXIV artiklan ja GATS-sopimuksen V artiklan mukainen.

II OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

7 artikla

Osapuolten välistä poliittista vuoropuhelua kehitetään ja tehostetaan. Vuoropuhelu tukee ja lujittaa Euroopan unionin ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian lähentymistä toisiinsa ja edistää tiiviiden yhteisvastuullisuuden perustuvien yhteyksien ja uusien yhteistyömuotojen syntymistä osapuolten välillä.

Poliittisen vuoropuhelun tarkoituksena on edistää erityisesti:

- osapuolten näkökantojen lähentymistä kansainvälisissä kysymyksissä ja erityisesti kysymyksissä, joilla todennäköisesti on merkittäviä vaikutuksia osapuoliin,
- alueellista yhteistyötä ja hyvien naapurussuhteiden kehittämistä,
- Euroopan turvallisuutta ja vakautta koskevien yhteisten näkemysten syntymistä, myös niillä aloilla, jotka kuuluvat Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

8 artikla

Poliittista vuoropuhelua voidaan käydä monenvälisellä tasolla ja aluetasolla, jolloin siihen osallistuvat myös alueen muut maat.

9 artikla

1. Ministeritasolla poliittista vuoropuhelua käydään vakautus- ja assosiaationeuvostossa, jolla on yleinen vastuu kaikissa niissä kysymyksissä, jotka osapuolet haluavat saattaa sen käsiteltäväksi.

2. Osapuolten pyynnöstä poliittinen vuoropuhelu voidaan toteuttaa myös seuraavissa muodoissa:

- kokoukset, joita järjestetään tarvittaessa entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa sekä Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltiota ja komissiota edustavien johtavien virkamiesten välillä,
- osapuolten välisten diplomaattisten yhteyksien täysimääräinen käyttö, mukaan lukien asianmukaiset yhteydet kolmansissa maissa, Yhdistyneissä Kansakunnissa, ETYJ:ssä ja muilla kansainvälisillä foorumeilla,
- kaikki muut keinot, joilla voidaan edistää poliittisen vuoropuhelun lujittamista, kehittämistä ja lisäämistä.

10 artikla

Parlamentarisella tasolla poliittista vuoropuhelua käydään 114 artiklassa perustetussa parlamentarisessa vakautus- ja assosiaatiovaliokunnassa.

III OSASTO

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

11 artikla

Osana sitoutumistaan rauhaan ja vakauteen sekä hyvien naapurussuhteiden kehittämiseen entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia edistää aktiivisesti alueellista yhteistyötä. Myös yhteisö tukee teknisen avun ohjelmien avulla hankkeita, joilla on alueellinen tai rajat ylittävä ulottuvuus.

Aikoessaan lisätä yhteistyötään jäljempänä 12—14 artiklassa mainittujen maiden kanssa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on ilmoitettava asiasta yhteisölle ja sen jäsenvaltioille ja neuvoteltava niiden kanssa X osaston määräysten mukaisesti.

12 artikla

*Yhteistyö muiden vakautus- ja assosiaatio-
sopimuksen allekirjoittaneiden maiden
kanssa*

Viimeistään silloin, kun vähintään yksi vakautus- ja assosiaatiosopimus on allekirjoitettu jonkin muun vakautus- ja assosiaatioprosessiin kuuluvan maan kanssa, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia aloittaa neuvottelut kyseisen maan tai kyseisten maiden kanssa tehdäkseen alueellista yhteistyötä koskevan yleissopimuksen, jonka tavoitteena on laajentaa asianomaisten maiden välistä yhteistyötä.

Tämän yleissopimuksen keskeiset osat ovat seuraavat:

- poliittinen vuoropuhelu,
- osapuolten välisen vapaakauppa-alueen perustaminen asiaa koskevien WTO:n sääntöjen mukaisesti,
- työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumista, palvelujen tarjoamista, maksuliikennettä ja pääomien liikkuvuutta koskevat vastavuoroiset myönnytykset, joiden taso vastaa tässä sopimuksessa vahvistettua tasoa,
- määräykset yhteistyöstä muilla aloilla ja erityisesti oikeus- ja sisäasioissa riippumatta siitä, kuuluvatko ne tämän sopimuksen soveltamisalaan.

Yleissopimuksessa annetaan tarpeen mukaan määräyksiä tarvittavien institutionaalisten mekanismien luomisesta.

Tämä alueellista yhteistyötä koskeva yleissopimus on tehtävä viimeistään kahden vuo-

den kuluttua toisen vakautus- ja yhteistyösopimuksen voimaantulosta. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian halukkuutta tehdä tällainen yleissopimus pidetään edellytyksenä sen ja Euroopan unionin suhteiden jatkokehittämiselle.

13 artikla

*Yhteistyö muiden vakautus- ja assosiaatio-
prosessiin kuuluvien maiden kanssa*

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on tehtävä yhteistyötä niiden muiden alueen maiden kanssa, joita vakautus- ja assosiaatioprosessi koskee, joillakin tai kaikilla tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla yhteistyöaloilla ja erityisesti yhteisen edun mukaisissa asioissa. Tällaisen yhteistyön olisi oltava sopusoinnussa tämän sopimuksen periaatteiden ja tavoitteiden kanssa.

14 artikla

*Yhteistyö EU:n jäsenehdokkaana olevien
maiden kanssa*

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voi lisätä yhteistyötään ja tehdä alueellista yhteistyötä koskevan yleissopimuksen minkä tahansa EU:n jäsenehdokkaana olevan maan kanssa kaikilla tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla yhteistyöaloilla. Tällaisen yleissopimuksen tavoitteena olisi oltava entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja kyseisen maan kahdenvälisen suhteiden asteittainen yhdenmukaistaminen Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä kyseisen maan suhteiden vastaavien osien kanssa.

IV OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

15 artikla

1. Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia perustavat tämän sopimuksen, GATT 1994 -sopimuksen ja WTO:n määrä-

ysten mukaisesti asteittain vapaakauppa-alueen enintään kymmenen vuoden pituisen, tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan ajanjakson kuluessa. Tällöin ne ottavat huomioon jäljempänä vahvistetut erityisvaatimukset.

2. Tavarat luokitellaan osapuolten välisessä kaupassa yhdistetyn tavaranimikkeistön mukaisesti.

3. Perustulli, josta tässä sopimuksessa vahvistetut peräkkäiset tullinalennukset laskeaan, on kunkin tuotteen osalta se, jota tosiasiassa yleisesti sovelletaan sopimuksen allekirjoittamista edeltävänä päivänä.

4. Jos tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ryhdytään yleisesti soveltamaan mitä tahansa tullinalennusta ja erityisesti WTO:ssa käydyistä tariffineuvotteluista johtuvia alennuksia, nämä alennetut tullit korvaavat 3 kohdassa tarkoitettut perustullit siitä päivästä, josta alkaen kyseisiä alennuksia sovelletaan.

5. Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ilmoittavat toisilleen perustullinsa.

I LUKU

TEOLLISUUSTUOTTEET

16 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhdistetyn nimikkeistön 25—97 ryhmässä lueteltuihin yhteisöstä ja entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin oleviin tuotteisiin, lukuun ottamatta maataloutta koskevan sopimuksen (GATT 1994) liitteessä 1 olevan 1 kohdan ii alakohdassa lueteltuja tuotteita.

2. Sopimuksen 17 ja 18 artiklan määräyksiä ei 22 ja 23 artiklan mukaisesti sovelleta tekstiilituotteisiin eikä terästuotteisiin.

3. Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien

tuotteiden kauppa osapuolten välillä tapahtuu mainitun sopimuksen määräysten mukaisesti.

17 artikla

1. Entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin oleviin tuotteisiin yhteisössä sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin oleviin tuotteisiin yhteisössä sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan tämän sopimuksen voimaantulo-päivänä.

18 artikla

1. Muihin kuin liitteissä I ja II lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Liitteessä I lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

- ensimmäisen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 90 prosenttiin perustullista,
- toisen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 80 prosenttiin perustullista,
- kolmannen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 70 prosenttiin perustullista,
- neljännen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 60 prosenttiin perustullista,

- viidennen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 50 prosenttiin perustullista,
- kuudennen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 40 prosenttiin perustullista,
- seitsemännen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 30 prosenttiin perustullista,
- kahdeksannen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 20 prosenttiin perustullista,
- yhdeksännen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä kukin tulli alennetaan 10 prosenttiin perustullista,
- kymmenennen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä jäljellä olevat tullit poistetaan.

3. Liitteessä II lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa sovellettavat tuontitullit poistetaan asteittain liitteessä esitetyn aikataulun mukaisesti.

4. Yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniasa sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

19 artikla

Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki vaikutuksiltaan tuontitulleja vastaavat maksut keskinäisestä kauppastaan.

20 artikla

1. Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki vientitullit ja vaikutuksiltaan vastaavat maksut.

2. Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki keskinäiset viennin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

21 artikla

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ilmoittaa olevansa valmis alentamaan yhteisön kanssa käymässään kaupassa sovellettuja tulleja 18 artiklassa määrättyä nopeammin, jos sen yleinen taloudellinen tilanne ja asianomaisen toimialan tilanne tämän sallii.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa suosituksia tätä varten.

22 artikla

Pöytäkirjassa nro 1 määrätään siinä tarkoitettuihin tekstiilituotteisiin sovellettavasta järjestelystä.

23 artikla

Pöytäkirjassa nro 2 määrätään siinä tarkoitettuihin terästuotteisiin sovellettavasta järjestelystä.

II LUKU

MAATALOUS JA KALASTUS

24 artikla

Määritelmä

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöstä ja entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin olevien maatalous- ja kalastustuotteiden kauppiaan.

2. 'Maatalous- ja kalastustuotteilla' tarkoitetaan yhdistetyn nimikkeistön 1—24 ryhmään kuuluvia tuotteita ja maataloutta koskevan sopimuksen (GATT 1994) liitteessä 1 olevan 1 kohdan ii alakohdassa lueteltuja tuotteita.

3. Tämä määritelmä sisältää 3 ryhmään, nimikkeisiin 1604 ja 1605 sekä alanimikkeisiin 0511 91, 2301 20 00 ja ex 1902 20¹ kuuluvat kalat ja kalastustuotteet.

25 artikla

Pöytäkirjassa nro 3 määrätään siinä lueteltuihin jalostettuihin maataloustuotteisiin sovellettavista kauppajärjestelyistä.

26 artikla

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin olevien maatalous- ja kalastustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

2. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki yhteisöstä peräisin olevien maatalous- ja kalastustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

27 artikla

Maataloustuotteet

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tuontitullit ja vaikutuksiltaan vastaavat maksut, joita sovelletaan entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta

¹⁾ Alanimikkeeseen ex 1902 20 kuuluvat "täytetyt makaronivalmisteet, joissa on enemmän kuin 20 painoprosenttia kalaa, äyriäisiä, nilviäisiä tai muita vedessä eläviä selkärangattomia".

peräisin oleviin maataloustuotteisiin, lukuun ottamatta yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin 0102, 0201, 0202 ja 2204 kuuluvia tuotteita.

Kun kyse on yhdistetyn nimikkeistön 7 ja 8 ryhmään kuuluvista tuotteista, joista yhteisessä tullitariffissa ilmoitetaan arvotulli ja paljoustulli, tullien poistaminen koskee ainoastaan arvotulliosuutta.

2. Yhteisö vahvistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä liitteessä III määriteltyjen, entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin olevien "baby beef"-naudanlihatuotteiden tuontitulliksi 20 prosenttia Euroopan yhteisöjen yhteisessä tullitariffissa ilmoitetusta arvotullista ja 20 prosenttia siinä ilmoitetusta paljoustullista teuraspainona ilmaistun 1 650 tonnin vuotuisen tariffikiintiön rajoissa.

3. Tämän sopimuksen voimaantulopäivänä entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia:

- a) poistaa liitteessä IV a lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit;
- b) poistaa liitteessä IV b lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta mainittujen tariffikiintiöiden rajoissa. Tariffikiintiöt ylittävien määrien osalta entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia alentaa tulleja asteittain kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta esitetyn aikataulun mukaisesti;
- c) alentaa asteittain liitteessä IV c lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitulleja kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta mainittujen tariffikiintiöiden rajoissa ja siinä esitetyn aikataulun mukaisesti.

4. Viineihin ja muihin väkeviin alkoholiin sovellettavat kauppajärjestelyt vahvistetaan erillisessä viinejä ja väkeviä alkoholiuomia koskevassa sopimuksessa.

28 artikla

Kalastustuotteet

1. Tämän sopimuksen voimaan tullessa yhteisö poistaa kokonaan entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin oleviin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat tullit. Liitteessä V a lueteltuihin tuotteisiin sovelletaan kyseisen liitteen määräyksiä.

2. Tämän sopimuksen tullessa voimaan entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia poistaa kaikki Euroopan yhteisöstä peräisin oleviin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat, vaikutuksiltaan tulleja vastaavat maksut ja alentaa kyseisten tuotteiden tulleja 50 prosentilla suosituimmuustullista. Jäljellä olevat tullit poistetaan asteittain kuuden vuoden ajanjakson kuluessa.

Tämän kohdan määräykset eivät koske liitteessä V b lueteltuja tuotteita, joihin sovelletaan kyseisessä liitteessä määrättyjä tullialennuksia.

29 artikla

1. Osapuolten välisen maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan määrän, tuotteiden poikkeuksellinen arkuuden, yhteisön yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan säännöt, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian maatalouspolitiikan säännöt, maatalouden merkityksen entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian taloudessa, sen perinteisten alojen ja markkinoiden tuotanto- ja vientimahdollisuudet ja WTO:ssa käytävien monenvälisen kauppaneuvottelujen vaikutukset huomioon ottaen yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia tarkastelevat vakautus- ja assosiaationeuvostossa viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2003 tuotekohtaisesti, järjestelmällisesti ja vastavuoroisesti mahdollisuuksia myöntää toisilleen lisää myönnytyksiä maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan vapauttamisen jatkamiseksi.

2. Tämän luvun määräykset eivät millään tavoin estä kumpaakaan osapuolta soveltamasta yksipuolisesti tätä edullisempia toimenpiteitä.

30 artikla

Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 37 artiklassa määrätään, jos toisen osapuolen alueelta peräisin olevien tuotteiden tuonti, johon sovelletaan 25, 27 ja 28 artiklan mukaisesti myönnettyjä myönnytyksiä, aiheuttaa maatalous- ja kalastustuotteiden markkinoiden erityisen herkkyyden vuoksi vakavia häiriöitä toisen osapuolen markkinoilla tai sen sisäisen sääntelyjärjestelmän toiminnalle, osapuolet aloittavat välittömästi neuvottelut asianmukaisen ratkaisun löytämiseksi. Tätä ratkaisua odotettaessa asianomainen osapuoli voi toteuttaa tarpeellisina pitämiään toimenpiteitä.

III LUKU

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

31 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan kaikkien tuotteiden kauppaan osapuolten välillä, ellei tässä luvussa tai pöytäkirjoissa 1, 2 ja 3 toisin määrätä.

32 artikla

Vallitsevan tilan säilyttäminen

1. Yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonti- tai vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia maksuja eikä jo käytössä olevia koroteta.

2. Yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonnin tai viennin määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä eikä jo käytössä olevista tehdä entistä rajoittavampia.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdan määräykset eivät millään tavoin rajoita entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja yhteisön

maatalouspolitiikan harjoittamista eivätkä toimenpiteiden toteuttamista tämän politiikan osana, sikäli kuin tämä ei vaikuta liitteissä III, IV a, IV b, IV c, V a ja V b esitettyyn tuontijärjestelmään, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 26 artiklan mukaisesti myönnettujen myönnytysten soveltamista.

33 artikla

Verosyrjinnän kieltäminen

1. Osapuolet pidättyvät kaikista sisäistä verotusta koskevista toimenpiteistä tai käytännöistä, jotka suoraan tai välillisesti saattavat osapuolen tuotteet ja vastaavat toisen osapuolen alueelta peräisin olevat tuotteet keskenään eriarvoiseen asemaan, ja poistavat tällaiset toimenpiteet tai käytännöt, jos niitä jo sovelletaan.

2. Toisen osapuolen alueelle vietyjen tuotteiden sisäisten välillisten verojen palautuksen määrä ei saa olla suurempia kuin niistä kannettujen välillisten verojen määrä.

34 artikla

Tuontitullien poistamista koskevia määriksiä sovelletaan myös fiskaalisiin tulleihin.

35 artikla

Tulliliitot, vapaakauppa-alueet ja rajaliikennejärjestelyt

1. Tämä sopimus ei ole este tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajakauppajärjestelyjen ylläpitämiselle tai perustamiselle, sikäli kuin ne eivät muuta tässä sopimuksessa määrättyjä kauppajärjestelyjä.

2. Tämä sopimus ei edellä 17 ja 18 artiklassa yksilöityjen siirtymäkausien aikana vaikuta sellaisten tavaroiden liikkuvuutta koskevien erityisten etuuskohtelujärjestelyjen täytäntöönpanoon, joista joko määrätään yhden tai useamman jäsenvaltion ja Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan aiemmin teke-

missä, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian vastuulle siirtyneissä rajasopimuksissa tai jotka ovat seurausta entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian III osaston määräysten mukaisesti alueellisen kaupan edistämiseksi tekemistä kahdenvälisistä sopimuksista.

3. Osapuolet neuvottelevat vakautus- ja assosiaationeuvostossa tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista sopimuksista ja pyydettyä muista osapuolten kolmansiin maihin soveltamaan kauppapolitiikkaan liittyvistä tärkeistä kysymyksistä. Näitä neuvotteluja käydään erityisesti tapauksissa, joissa jokin kolmas maa liittyy yhteisöön, sen varmistamiseksi, että tässä sopimuksessa ilmaistut yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhteiset edut otetaan huomioon.

36 artikla

Polkumyynti

1. Jos osapuoli toteaa, että sen ja toisen osapuolen välisessä kaupassa harjoitetaan GATT 1994 -sopimuksen VI artiklassa tarkoitettua polkumyyntiä, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tämän polkumyyntin torjumiseksi GATT 1994 -sopimuksen VI artiklan täytäntöönpanoa koskevan sopimuksen ja oman sisäisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvostolle on ilmoitettava tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista polkumyyntitapauksista heti, kun tuovan osapuolen viranomaiset ovat panneet vireille tutkimuksen. Jos GATT 1994 -sopimuksen VI artiklassa tarkoitettua polkumyyntiä ei ole lopetettu tai jos muuta hyväksyttävää ratkaisua ei ole löydetty 30 päivän kuluessa asian saattamisesta vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi, tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet.

37 artikla

Yleinen suojalauseke

1. Jos tietyn toisen osapuolen tuotteen

tuonti toisen osapuolen alueelle lisääntyy niin paljon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa:

- vakavaa haittaa samankaltaisen tai suoraan kilpailevan tuotteen kotimaisille tuottajille tuovan osapuolen alueella, tai
- vakavia häiriöitä jollakin talouden osa-alueella tai vaikeuksia, jotka saattavat heikentää merkittävästi taloudellista tilannetta jollakin tuovan osapuolen alueella,

tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tässä artiklassa vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

2. Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia soveltavat ainoastaan tämän sopimuksen määräysten mukaisia suojatoimenpiteitä keskinäisissä suhteissaan. Nämä toimenpiteet eivät saa olla ankarampia kuin on tarpeen aiheutuneen ongelman korjaamiseksi, ja niiden on tavallisesti muodostuttava tämän sopimuksen mukaisesti kyseisen tuotteen tulliin kohdistettavien lisäalennusten lykkäämisestä tai tuotteen tullin korottamisesta.

Näihin toimenpiteisiin on liitettävä selkeät määräykset niiden asteittaisesta poistamisesta tietyn ennalta määrätyn ajan kuluessa. Toimenpiteiden kesto ei saa ylittää yhtä vuotta. Erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa voidaan toteuttaa toimenpiteitä, jotka kestävät kokonaisuudessaan enintään kolme vuotta. Tuotteeseen, jonka tuonnissa on aiemmin sovellettu suojatoimenpiteitä, ei saa kohdistaa suojatoimenpiteitä vähintään kolmeen vuoteen aiemman toimenpiteen voimassaolon päättymisestä.

3. Tässä artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa ennen siinä määrättyjen toimenpiteiden toteuttamista tai mahdollisimman pian tapauksissa, joihin sovelletaan tämän artiklan 4 kohdan b alakohtaa, yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on toimitettava vakautus- ja assosiaatiokomitealle kaikki tarvittavat tiedot kummankin osapuolen

kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi.

4. Edellisten kohtien täytäntöön panemiseksi sovelletaan seuraavia määräyksiä:

a) Tässä artiklassa tarkoitettua tilanteesta aiheutuvat ongelmat on saatettava vakautus- ja assosiaatiokomitean käsiteltäviksi, joka asiaa tarkasteltuaan voi tehdä niiden ratkaisemiseksi tarvittavat päätökset. Jos vakautus- ja assosiaatiokomitea tai vievä osapuoli ei ole tehnyt ongelman ratkaisevaa päätöstä tai mitään muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole saavutettu 30 päivän kuluessa siitä, kun asia saatettiin vakautus- ja assosiaatiokomitean käsiteltäväksi, tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ongelman korjaamiseksi tämän artiklan määräysten mukaisesti. Suojatoimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle.

b) Kun välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden vuoksi ennakkoon tapahtuva tietojen antaminen tai tarkastelu ei ole mahdollista, asianomainen osapuoli voi tässä artiklassa yksilöidyissä tilanteissa soveltaa viipymättä varoittoimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä tilanteen korjaamiseksi, ja sen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

5. Suojatoimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaatiokomitealle, jossa niistä neuvotellaan säännöllisesti aikataulun laatimiseksi niiden poistamiselle heti, kun olosuhteet sen sallivat.

6. Jos yhteisö tai entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia soveltaa sellaisten tuotteiden tuontiin, jotka ovat omiaan aiheuttamaan tässä artiklassa tarkoitettuja ongelmia, hallinnollista menettelyä, jonka tarkoituksena on saada nopeasti tietoja kaupankäynnin kehityksestä, sen on ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle.

38 artikla

Riittämätöntä tarjontaa koskeva lauseke

1. Jos tämän osaston määräysten noudattamisesta seuraa

- a) elintarvikkeiden tai muiden vievälle osapuolelle välttämättömien tuotteiden vakava puute; tai
- b) sellaisen tuotteen jälleenvienti kolmannen maahan, johon vievä osapuoli soveltaa viennin määrällisiä rajoituksia, vientitulleja tai vaikutuksiltaan vastaavia toimenpiteitä tai maksuja, ja jos edellä esitetyt tilanteet aiheuttavat tai saattavat aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia vievälle osapuolelle, kyseinen osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tässä artiklassa vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

2. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle. Näitä toimenpiteitä ei saa soveltaa tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään samojen edellytysten vallitessa, tai kaupan peiteltyyn rajoittamiseen, ja ne on poistettava, kun niiden ylläpitämisen edellytykset eivät enää täyty.

3. Ennen tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamista tai mahdollisimman pian tapauksissa, joihin sovelletaan tämän artiklan 4 kohtaa, yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on toimitettava vakautus- ja assosiaatiokomitealle kaikki tarvittavat tiedot kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi. Osapuolet voivat vakautus- ja assosiaatiokomiteassa sopia mistä tahansa tarvittavista keinoista ongelmien ratkaisemiseksi. Jos sopimukseen ei päästä 30 päivän kuluessa siitä, kun asia saatettiin vakautus- ja assosiaatiokomitean käsiteltäväksi, vievä osapuoli voi soveltaa tämän artiklan mukaisia toimenpiteitä asianomaisen tuotteen vientiin.

4. Kun välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden vuoksi ennakkoon tapahtuva tietojen antaminen tai tarkastelu ei ole mahdollista, yhteisö tai entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voi soveltaa viipymättä varotoimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä tilanteen korjaamiseksi, ja sen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

5. Tämän artiklan mukaisesti käyttöön otetavista toimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaatiokomitealle, jossa niistä neuvotellaan säännöllisesti tarkoituksena erityisesti aikataulun laatiminen niiden poistamiselle heti, kun olosuhteet sen sallivat.

39 artikla

Valtion monopolit

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia mukauttaa asteittain kaikki valtion kaupalliset monopolit varmistaakseen, että viidennen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden loppuun mennessä tavaroiden hankinnan ja kaupan pitämisen edellytyksissä ei enää esiinny syrjintää jäsenvaltioiden ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisten välillä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi toteutetuista toimenpiteistä on ilmoitettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle.

40 artikla

Pöytäkirjassa nro 4 vahvistetaan alkuperäsäännöt tässä sopimuksessa määrätyn tullietuuskohtelun soveltamista varten.

41 artikla

Sallitut rajoitukset

Tämä sopimus ei estä sellaisten tuontia, vientiä tai tavaroiden kauttakuljetusta koskevien kieltojen tai rajoitusten soveltamista,

jotka ovat perusteltuja julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien suojelemiseksi; tämä sopimus ei myöskään estä kultaa ja hopeaa koskevien sääntöjen soveltamista. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai osapuolten välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

42 artikla

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä vähentääkseen petosten mahdollisuutta tämän sopimuksen kauppamääräysten soveltamisen yhteydessä.

Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 30, 37 ja 88 artiklassa sekä pöytäkirjassa nro 4 määrätään, jos osapuoli katsoo, että petoksesta on riittävästi näyttöä esimerkiksi siten, että osapuolten välinen kauppa on kasvanut merkittävästi ja ylittää taloudellisia edellytyksiä kuten tavantomaista tuotanto- ja vientikapasiteettia vastaavan tason, tai jos se katsoo, että toinen osapuoli laiminlyö alkuperäselvitysten tarkastamisen edellyttämän hallinnollisen yhteistyön, osapuolet aloittavat viipymättä neuvottelut asianmukaisen ratkaisun löytämiseksi. Tätä ratkaisua odotettaessa asianomainen osapuoli voi toteuttaa tarpeellisia pitämiään toimenpiteitä. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle.

43 artikla

Tämän sopimuksen soveltaminen ei rajoita yhteisön lainsäädännön soveltamista Kanariansaariin.

V OSASTO

**TYÖNTEKIJÖIDEN LIIKKUVUUS,
SIJOITTAUTUMINEN, PALVELUJEN
TARJOAMINEN JA PÄÄOMAN-
LIIKKEET**

I LUKU

TYÖNTEKIJÖIDEN LIIKKUVUUS

44 artikla

1. Jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu:

- entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisuutta olevia työntekijöitä, jotka laillisesti työskentelevät jonkin jäsenvaltion alueella, ei saa heidän kansalaisuutensa perusteella syrjiä työehtojen, palkkauksen tai irtisanomisen osalta kyseisen jäsenvaltion omiin kansalaisiin verrattuna,
- laillisesti jossakin jäsenvaltiossa työskentelevän työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla, jotka asuvat siellä laillisesti, on pääsy tämän jäsenvaltion työmarkkinoille mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan; poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 45 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten soveltamisalaan kuuluvat työntekijät, jollei mainituissa sopimuksissa toisin määrätä.

2. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on myönnettävä 1 kohdassa tarkoitettu kohtelu alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä näiden aviopuolisolle ja lapsille, jotka asuvat sen alueella laillisesti, jollei entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

45 artikla

1. Jäsenvaltioiden työmarkkinatilanne huomioon ottaen ja jollei jäsenvaltioiden lainsäädännöstä ja voimassa olevista työtekijöiden liikkuvuutta koskevista säännöistä muuta johdu:

- jäsenvaltioiden kahdenvälisen sopimusten mukaisesti entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta tuleville työntekijöille myöntämät työhönpääsymahdollisuudet olisi säilytettävä ja niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava,
- muut jäsenvaltiot tutkivat mahdollisuuksia vastaavien sopimusten tekemiseen.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee muita mahdollisia parannuksia, mukaan lukien mahdollisuudet päästä ammattikoulutukseen, jäsenvaltioissa voimassa olevien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti ja ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja yhteisön työmarkkinatilanteen.

46 artikla

Jäsenvaltioiden alueella laillisesti työskenteleviin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisiin ja heidän maassa laillisesti oleskeleviin perheenjäseniinsä sovellettavan sosiaaliturvajärjestelmän yhteensovittamista varten vahvistetaan säännöt. Vakautus- ja assosiaationeuvoston päätöksellä, joka ei saa vaikuttaa kahdenvälisistä sopimuksista syntyviin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jos kyseisissä sopimuksissa määrätään edullisemmasta kohtelusta, vahvistetaan tätä varten seuraavat määräykset:

- kyseisten työntekijöiden kaikki eri jäsenvaltioissa täytyneet vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet laskeaan yhteen vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuolemantapauksen perusteella maksettavia eläkkeitä tai elinkorkoja varten sekä kyseisten työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä terveydenhoitoa varten,

- vanhuuden tai kuolemantapauksen taikka työtapaturman, ammattitaudin tai niistä johtuvan työkyvyttömyyden perusteella maksettavat eläkkeet tai elinkorot ovat tuloharkintaisia etuuksia lukuun ottamatta vapaasti siirrettävissä velkojajäsenvaltion tai -valtioiden lainsäädännön mukaisesti sovellettavaan kurssiin,

- asianomaiset työntekijät saavat perheisiä edellä yksilöidyille perheenjäsenilleen.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia myöntää 1 kohdan toisessa ja kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettua kohtelua vastaavan kohtelun alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä heidän siellä laillisesti asuville perheenjäsenilleen.

II LUKU

SIJOITTAUTUMINEN

47 artikla

Tätä sopimusta sovellettaessa tarkoitetaan:

- a) 'yhteisön yhtiöllä' tai 'entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöllä' jäsenvaltion tai vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian lainsäädännön mukaisesti perustettua yhtiötä, jonka sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on yhteisön tai vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueella.

Jos jäsenvaltion tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian lainsäädännön mukaisesti perustetulla yhtiöllä kuitenkin on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka yhteisön tai vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueella, yhtiötä pidetään yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiönä, jos sen toiminnalla on tosiasiallinen ja jatkuva yhteys

jonkin jäsenvaltion tai vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian talouteen;

- b) yhtiön 'tytäryhtiöllä' yhtiötä, joka on ensin mainitun yhtiön tosiasiallisessa määräysvallassa;
- c) yhtiön 'sivuliikkeellä' toimipaikkaa, jolla ei ole oikeushenkilön asemaa mutta jonka toiminta on luonteeltaan pysyvää, esimerkiksi emoyhtiön haarautumisen kautta perustettu toimipaikka, jolla on itsenäinen johto ja aineelliset edellytykset käydä liikeneuvotteluja kolmansien osapuolten kanssa siten, että näiden kolmansien osapuolten ei tarvitse ottaa yhteyttä emoyhtiöön, vaikka ne ovatkin tietoisia tarvittaessa syntyvästä oikeussuhteesta emoyhtiöön, jonka pääkonttori on ulkomailla, vaan ne voivat harjoittaa liiketoimintaa tämän haarakonttorin muodostavan toimipaikan kanssa;
- d) 'sijoittautumisella':
 - i) kansalaisten osalta oikeutta perustaa yrityksiä, erityisesti yhtiöitä, jotka ovat heidän tosiasiallisessa määräysvallassaan. Kansalaisten elinkeinon harjoittamisoikeuteen ei kuitenkaan sisälly oikeutta etsiä tai ottaa vastaan työtä toisen osapuolen työmarkkinoilta tai oikeutta päästä toisen osapuolen työmarkkinoille;
 - ii) yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöiden osalta oikeutta ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa perustamalla tytäryhtiöitä ja sivuliikkeitä entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan tai vastaavasti yhteisöön;
- e) 'toiminnalla' tarkoitetaan taloudellisen toiminnan harjoittamista;
- f) 'taloudellisella toiminnalla' tarkoitetaan periaatteessa teollista ja kaupallista

toimintaa, ammatinharjoittajien toimintaa ja käsityöläistoimintaa;

- g) 'yhteisön kansalaisella' ja 'entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisella' tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka on jonkin jäsenvaltion tai vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalainen;
- h) tämän luvun ja III luvun määräyksiä sovelletaan kansainvälisessä meriliikenteessä, mukaan lukien intermodaalikuljetukset, joihin sisältyy meriosuus, myös niihin jäsenvaltioiden tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisiin, jotka ovat sijoittautuneet yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ulkopuolelle, sekä meriliikenneyhtiöihin, jotka ovat sijoittautuneet yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ulkopuolelle ja jotka ovat jonkin jäsenvaltion tai vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisten määräysvallassa, jos niille kuuluvat alukset on rekisteröity kyseisessä jäsenvaltiossa tai entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa niiden lainsäädännön mukaisesti;
- i) 'rahoituspalveluilla' liitteessä VI esitetyt toimittoja. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi laajentaa tai muuttaa kyseisen liitteen soveltamisalaa.

48 artikla

1. Tämän sopimuksen voimaan tullessa entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia myöntää:

- i) yhteisön yhtiöille sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin sen omille yhtiöilleen tai kolmansien maiden yhtiöille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi näistä on edullisempi; ja
- ii) entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueelle jo sijoittautuneille yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöille ja sivu-

liikkeille niiden toiminnan osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin sen omille yhtiöilleen ja sivuliikkeilleen tai kolmansien maiden yhtiöiden tytäryhtiöille ja sivuliikkeille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi näistä on edullisempi.

2. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ei anna mitään uusia säännöksiä tai toteuta mitään uusia toimenpiteitä, joilla olisi syrjivä vaikutus yhteisön yhtiöiden sijoittautumiseen sen alueelle tai niiden sijoittaututtua niiden toimintaan sen omiin yhtiöihin verrattuna.

3. Tämän sopimuksen voimaan tullessa yhteisö ja sen jäsenvaltiot myöntävät:

- i) entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöille sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin jäsenvaltioiden omille yhtiöilleen tai kolmansien maiden yhtiöille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi näistä on edullisempi;
- ii) jäsenvaltioiden alueelle jo sijoittautuneiden entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöiden tytäryhtiöille ja sivuliikkeille niiden toiminnan osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin jäsenvaltioiden omille yhtiöilleen ja sivuliikkeilleen tai niiden alueelle sijoittautuneille kolmansien maiden yhtiöiden tytäryhtiöille ja sivuliikkeille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi näistä on edullisempi.

4. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asiaa koskevan oikeuskäytännön sekä työmarkkinoilla vallitsevan tilanteen huomioon ottaen vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta mahdollisuutta ulottaa edellä annetut määräykset koskemaan molempien osapuolten kansalaisten oikeutta sijoittautua ryhtyäkseen itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi.

5. Sen estämättä, mitä tässä artiklassa määrätään:

- a) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöillä ja sivuliikkeillä on tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen oikeus käyttää ja vuokrata kiinteää omaisuutta entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniasa;
- b) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöillä on entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöinä myös oikeus hankkia ja omistaa kiinteää omaisuutta sekä julkishyödykkeiden/yhteishyödykkeiden, myös luonnonvarojen sekä maa- ja metsätalousmaan, osalta samat oikeudet kuin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöillä, jos nämä oikeudet ovat tarpeen harjoitettaessa sitä taloudellista toimintaa, jonka vuoksi sijoittautuminen on tapahtunut;
- c) vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee siirtymäkauden ensimmäisen vaiheen loppuun mennessä mahdollisuutta ulottaa b alakohdan mukaiset oikeudet koskemaan yhteisön yhtiöiden sivuliikkeitä.

49 artikla

1. Jollei 48 artiklan määräyksistä muuta johdu ja lukuun ottamatta liitteessä VI esitettyjä rahoituspalveluja, kumpikin osapuoli voi säännellä yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumista ja toimintaa alueellaan, jos tämä sääntely ei johda toisen osapuolen yhtiöiden ja kansalaisten syrjintään verrattuna osapuolen omiin yhtiöihin ja kansalaisiin.

2. Sen estämättä, mitä tässä sopimuksessa muutoin määrätään, tämä sopimus ei rahoituspalvelujen osalta estä osapuolia toteuttamasta vakautta ja luotettavuutta turvaavia toimenpiteitä, mukaan lukien toimenpiteet, joilla suojellaan sijoittajia, tallettajia, vakuutusnottajia tai henkilöitä, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalvelujen tarjoaja, tai toimenpiteitä, joilla varmistetaan rahoitusjärjestelmän yhtenäisyys ja vakaus. Osapuolet eivät saa käyttää näitä toimenpitei-

tä keinona sopimuksen mukaisten velvoitteidensa välttämiseen.

3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu paljastamaan yksittäisten asiakkaiden liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

50 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta lentoliikenne-, sisävesiliikenne- ja merikabotaasiliikennepalveluihin.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa sijoittautumis- ja toimintaedellytysten parantamiseen tähtääviä suosituksia 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

51 artikla

1. Mitä 48 ja 49 artiklassa määrätään, ei estä osapuolta soveltamasta erityisiä sääntöjä sellaisten toisen osapuolen yhtiöiden sivuliikkeiden sijoittautumiseen ja toimintaan sen alueella, joita ei ole perustettu ensiksi mainitun osapuolen alueella, jos nämä erityiset säännöt ovat perusteltuja sen vuoksi, että näissä sivuliikkeissä on oikeudellisia tai teknisiä eroja verrattuna ensiksi mainitun osapuolen alueella perustettujen yhtiöiden sivuliikkeisiin; rahoituspalveluihin erityisiä sääntöjä voidaan soveltaa vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen liittyvistä syistä.

2. Kohtelun ero ei saa olla suurempi kuin mikä on ehdottomasti tarpeen tällaisten oikeudellisten tai teknisten erojen vuoksi tai rahoituspalvelujen osalta toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseksi.

52 artikla

Helpottaakseen yhteisön kansalaisten ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisten pääsyä säänneltyihin ammattei-

hin ja näiden ammattien harjoittamista entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa ja vastaavasti yhteisössä, vakautus- ja assosiaationeuvosto selvittää, mitkä toimenpiteet ovat tarpeen tutkintodistusten vastavuoroiseksi tunnustamiseksi. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet tätä varten.

53 artikla

1. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueelle sijoittautuneella yhteisön yhtiöllä tai yhteisön alueelle sijoittautuneella entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöllä on sijoittautumismaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti oikeus entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueella tai vastaavasti yhteisön alueella työllistää tai antaa tytäryhtiöidensä tai sivuliikkeidensä työllistää yhteisön jäsenvaltioiden ja vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisia, jos nämä henkilöt ovat tämän artiklan 2 kohdassa määriteltyjä keskeisissä tehtävissä toimivia henkilöitä ja ovat yksinomaan näiden yhtiöiden, tytäryhtiöiden tai sivuliikkeiden palveluksessa. Näiden työntekijöiden oleskelu- ja työlupa on voimassa ainoastaan työsuhteen keston ajan.

2. Edellä mainittujen yhtiöiden, jäljempänä 'organisaatiot', keskeisissä tehtävissä toimivia henkilöitä ovat seuraaviin ryhmiin kuuluvat, tämän kohdan c alakohdassa määritellyt "sisäisen siirron saaneet työntekijät", jos organisaatio on oikeushenkilö ja jos asianomaiset henkilöt ovat olleet sen palveluksessa tai sen osakkaita (muuta kuin pääosakkaita) vähintään mainittua siirtoa välittömästi edeltävän vuoden ajan:

- a) organisaatiossa johtavassa asemassa olevat henkilöt, jotka ensisijaisesti vastaavat yksikön johtamisesta ja joita valvoo tai neuvoo pääasiassa yrityksen johtokunta tai osakkeenomistajat taikka näitä vastaavat tahot ja joiden toimenkuvaan kuuluu muun muassa:

— yksikön tai sen osaston taikka jaoksen johtaminen,

- muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työskentelyn ohjaus ja valvonta,
 - henkilökohtainen toimivalta palkata tai irtisanoa työntekijöitä taikka antaa heidän palkkaamistaan tai irtisanomistaan koskevia suosituksia sekä toteuttaa muita henkilöstöä koskevia toimenpiteitä;
- b) organisaatiossa työskentelevät henkilöt, joilla on yksikön toiminnalle, tutkimusvälineistön käytölle, teknologialle tai johtamiselle välttämätöntä erityisosaamista. Tällaisen osaamisen arvioinnissa voidaan ottaa huomioon yksikölle ominaisen osaamisen lisäksi erityistä teknistä tietämystä vaativaan työhön tai ammattiin liittyvän pätevyyden korkea taso, mukaan lukien luvanvaraisten ammattien harjoittajiin kuuluminen;
- c) 'sisäisen siirron saanut työntekijä' on luonnollinen henkilö, joka työskentelee organisaatiossa osapuolen alueella ja joka siirretään väliaikaisesti taloudellista toimintaa harjoitettaessa toisen osapuolen alueelle; organisaation päätoimipaikan on oltava osapuolen alueella ja siirron on tapahduttava kyseisen organisaation yksikköön (sivuliike, tytäryhtiö), joka tosiasiallisesti harjoittaa vastaavaa taloudellista toimintaa toisen osapuolen alueella.

3. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisten pääsy yhteisön alueelle ja väliaikainen oleskelu siellä ja yhteisön kansalaisten pääsy entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueelle ja väliaikainen oleskelu siellä sallitaan, jos nämä yhtiöiden edustajat ovat 2 kohdan a alakohdassa määriteltyjä johtavassa asemassa olevia henkilöitä, jotka ovat vastuussa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiön tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisesta johonkin yhteisön jäsenvaltioon tai yhteisön yhtiön tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisesta entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan, kun:

- kyseiset edustajat eivät harjoita suoraa myyntiä tai tarjoa palveluja, ja
- yhtiön päätoimipaikka on yhteisön tai vastaavasti entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ulkopuolella, eikä sillä ole muita edustajia, toimistoja, sivuliikkeitä tai tytäryhtiöitä kyseisessä yhteisön jäsenvaltiossa tai vastaavasti entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa.

54 artikla

Ensimmäisten neljän vuoden aikana tämän sopimuksen voimaantulosta entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voi toteuttaa tämän luvun määräyksistä poikkeavia toimenpiteitä yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumisen osalta, jos tietyllä tuotannonalalla

- on tapahtumassa rakenneuudistus tai ilmenee vakavia vaikeuksia, erityisesti jos näistä aiheutuu vakavia yhteiskunnallisia ongelmia entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa, tai
- entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöt tai kansalaiset menettävät koko markkinaosuutensa tai huomattavan osan siitä jollakin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian toimi- tai tuotannonalalla, tai
- alan kehitys on entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa vasta alkamassa.

Tällaisiin toimenpiteisiin liittyy seuraavaa:

- i) niitä on lakattava soveltamasta viimeistään kahden vuoden kuluttua siirtymäkauden ensimmäisen vaiheen päättymisestä;
- ii) niiden on oltava kohtuullisia ja tarpeen tilanteen korjaamiseksi, ja
- iii) ne eivät saa johtaa entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa tietyn toimenpiteen toteuttamishetkellä jo

toimivien yhteisön yhtiöiden tai kansalaisten syrjintään verrattuna entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian omiin yhtiöihin tai kansalaisiin.

Suunnitellessaan ja soveltaessaan tällaisia toimenpiteitä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on mahdollisuuksien mukaan myönnettävä yhteisön yhtiöille ja kansalaisille etuuskohtelu ja joka tapauksessa vähintään yhtä edullinen kohtelu kuin kolmansien maiden yhtiöille tai kansalaisille myönnetty kohtelu. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on neuvoteltava asiasta vakautus- ja assosiaationeuvostossa, ja se voi soveltaa toimenpiteitä aikaisintaan yhden kuukauden kuluttua siitä, kun se on ilmoittanut suunnittelemansa konkreettiset toimenpiteet vakautus- ja assosiaationeuvostolle, paitsi jos välittömiä toimenpiteitä vaativa korvaamaton vahinko on uhkaamassa, jolloin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on kuultava vakautus- ja assosiaationeuvostoa heti, kun se on ottanut toimenpiteet käyttöön.

Kun neljä vuotta on kulunut tämän sopimuksen voimaantulosta, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa tällaisia toimenpiteitä vain vakautus- ja assosiaationeuvoston luvalla ja sen määräämin ehdoin.

III LUKU

PALVELUJEN TARJOAMINEN

55 artikla

1. Osapuolet sitoutuvat seuraavien määräysten mukaisesti toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain palvelut, joita tarjoavat sellaiset yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöt tai kansalaiset, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettun vapauttamisen yhteydessä osapuolet sallivat sel-

laisten luonnollisten henkilöiden tilapäisen liikkuvuuden, jotka tarjoavat palveluja tai jotka ovat palvelujen tarjoajan palveluksessa 53 artiklassa määritellyissä keskeisissä tehtävissä, mukaan lukien luonnolliset henkilöt, jotka edustavat yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöitä tai kansalaisia ja jotka haluavat saapua tilapäisesti maahan neuvotellakseen palvelujen myymisestä tai tehdäkseen palvelujen myyntiä koskevia sopimuksia palvelujen tarjoajan puolesta, edellyttäen, että nämä edustajat eivät harjoita suoraa myyntiä suuralle yleisölle eivätkä itse henkilökohtaisesti tarjoa palveluja.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvosto ryhtyy siirtymäkauden toisen vaiheen alkaessa toteuttamaan tarvittavia toimenpiteitä 1 kohdan määräysten asteittaiseksi täytäntöönpanemiseksi. Huomiota kiinnitetään osapuolten edistymiseen lainsäädäntönsä lähentämisessä.

56 artikla

1. Osapuolet eivät toteuta mitään sellaisia toimenpiteitä tai toimia, joiden vuoksi sellaisten yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisten tai yhtiöiden, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja, palvelujen tarjoamisen edellytykset muuttuvat merkittävästi rajoittavammiksi kuin ne olivat tämän sopimuksen voimaantulopäivää edeltävänä päivänä.

2. Jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen tämän sopimuksen voimaan tultua toteuttamalla toimenpiteillä aiheutetaan tilanne, joka on merkittävästi rajoittavampi palvelujen tarjonnan osalta kuin tämän sopimuksen voimaantulopäivän tilanne, kyseinen ensin mainittu osapuoli voi esittää toiselle osapuolelle neuvottelujen aloittamista asiasta.

57 artikla

Kuljetuspalvelujen tarjoamiseen yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä sovelletaan seuraavia määräyksiä:

1. Osapuolten välisiä suhteita säännellään sisämaaliikenteessä 28 päivänä marraskuuta 1997 voimaan tulleella Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisellä kuljetusalan sopimuksella. Osapuolet vahvistavat pitävänsä tärkeänä kyseisen sopimuksen asianmukaista soveltamista.

2. Kansainvälisen meriliikenteen osalta osapuolet sitoutuvat noudattamaan tosiasiallisesti periaatetta kaupallisin edellytyksin tapahtuvasta vapaasta pääsystä markkinoille ja liikenteeseen.

- a) Edellä mainittu määräys ei rajoita niitä oikeuksia ja velvollisuuksia, joita jompikumpi tämän sopimuksen osapuolista soveltaa Yhdistyneiden Kansakuntien linjakonferenssien käyttäytymissääntöjen perusteella. Linjakonferenssiin kuulumattomat meriliikenneyhtiöt saavat kilpailla konferenssiin kuuluvien yhtiöiden kanssa edellyttäen, että ne noudattavat periaatetta kaupallisin edellytyksin tapahtuvasta terveestä kilpailusta.
- b) Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa vapaaseen kilpailuun, joka on kuivan ja nestemäisen irtotavaran kaupan olennainen piirre.

3. Soveltaessaan 2 alakohdan periaatteita osapuolet:

- a) eivät jatkossa sisällytä kolmansien maiden kanssa tekemiinsä kahdenvälisiin sopimuksiin lastinjakoa koskevia lausekkeita, lukuun ottamatta poikkeuksellisia olosuhteita, joissa jommankumman tämän sopimuksen osapuolen linjaliikenteen meriliikenneyhtiöillä ei olisi muutoin tosiasiallista mahdollisuutta osallistua kyseiseen kolmanteen maahan suuntautuvaan liikenteeseen tai sieltä lähtevään liikenteeseen;
- b) kieltävät tulevissa kahdenvälisissä sopimuksissa kuivan ja nestemäisen irtolastin kuljetuksia koskevat lastinjakojärjestelyt;

- c) poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset ja muut esteet, joilla voisi olla rajoittava tai syrjivä vaikutus palvelujen vapaaseen tarjontaan kansainvälisessä meriliikenteessä.

4. Jotta voitaisiin varmistaa osapuolten välisten kuljetusten yhteensovitettu kehitys ja asteittainen vapauttaminen niiden molempien kaupallisten tarpeiden mukaisesti, osapuolet neuvottelevat tämän sopimuksen tultua voimaan erityisen sopimuksen, joissa sovitaan vastavuoroista markkinoillepääsyä koskevista edellytyksistä lentoliikenteen alalla.

5. Ennen 4 kohdassa tarkoitettujen sopimuksen tekemistä osapuolet eivät toteuta mitään toimenpiteitä eivätkä ryhdy mihinkään toimiin, jotka ovat rajoittavampia tai syrjivämpiä kuin ennen tämän sopimuksen voimaantuloa käytössä olleet toimenpiteet tai toimet.

6. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia mukauttaa siirtymäkauden aikana lainsäädäntönsä, mukaan lukien hallinnolliset, tekniset ja muut säännöt, yhteisössä sovellettavaa lento- ja sisämaaliikennettä koskevaan lainsäädäntöön siinä määrin kuin se on tarpeen edistettäessä kuljetusten vapauttamista ja osapuolten vastavuoroista pääsyä markkinoille ja helpotettaessa matkustajien ja tavaroiden liikkuvuutta.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee tämän luvun tavoitteiden toteuttamisessa saavutetun yleisen edistymisen huomioon ottaen keinoja, joilla voidaan luoda tarvittavat edellytykset palvelujen vapaan tarjonnan parantamiseksi lento- ja sisämaaliikenteessä.

IV LUKU

JUOKSEVAT MAKSUT JA PÄÄOMAN-LIIKKEET

58 artikla

Osapuolet sitoutuvat Kansainvälisen valtuutetun rahaston perustamissopimuksen VIII

artiklan mukaisesti hyväksymään kaikki vaipaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä.

59 artikla

1. Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden sellaisiin yhtiöihin kohdistuvissa suorissa sijoituksissa, jotka on perustettu vastaanottajamaan lainsäädännön mukaisesti, ja sijoituksissa, jotka on tehty V osaston II luvun määräysten mukaisesti, sekä näiden sijoitusten ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisen ja kotiuttamisen.

2. Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden, kun kyse on luotoista, jotka liittyvät liiketoimiin tai palveluihin, joissa jommankumman osapuolen alueella asuva on osallisena, sekä rahoituslainoista ja luotoista, joiden kesto on pidempi kuin yksi vuosi.

Lisäksi osapuolet varmistavat siirtymäkauden toisen vaiheen alusta pääomien vapaan liikkuvuuden portfoliosijoitusten sekä kestoltaan vuotta lyhyempien rahoituslainojen ja -luottojen yhteydessä.

3. Osapuolet eivät ota käyttöön yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian asukkaiden välisiin pääomanliikkeisiin ja juokseviin maksuihin liittyviä uusi rajoituksia, eivätkä tiukenna olemassa olevia määräyksiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.

4. Jos yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian väliset pääomanliikkeet poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssi- tai rahapolitiikan toteuttamiselle yhteisössä tai entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa, yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voivat toteuttaa

suojatoimenpiteitä yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisten pääomanliikkeiden osalta enintään kuuden kuukauden ajan, jos nämä toimenpiteet ovat ehdottomasti tarpeen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 58 artiklan ja tämän artiklan määräysten soveltamista.

5. Osapuolet neuvottelevat keskenään helpottaakseen yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisiä pääomanliikkeitä tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi.

60 artikla

1. Osapuolet toteuttavat ensimmäisen vaiheen aikana toimenpiteitä, joilla luodaan tarvittavat edellytykset pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön sääntöjen asteittaisen käyttöönoton jatkamiselle.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee ensimmäisen vaiheen loppuun mennessä keinoja, jotka mahdollistaisivat pääomanliikkeitä koskevien yhteisön sääntöjen täyden soveltamisen.

V LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

61 artikla

1. Tämän osaston määräyksiä sovelletaan, jollei yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden perusteella käyttöön otetuista rajoituksista muuta johdu.

2. Niitä ei sovelleta toimintaan, joka jommankumman osapuolen alueella liittyy edes tilapäisesti julkisen vallan käyttöön.

62 artikla

Tämän osaston määräyksiä sovellettaessa mitkään tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia soveltamasta luonnollisten henkilöiden maahantuloa ja oleskelua, työs-kentelyä, työehtoja ja sijoittautumista sekä

palvelujen tarjoamista koskevia lakejaan ja asetuksiaan, jos niitä ei sovelleta tavalla, joka mitätöisi osapuolelle tämän sopimuksen tietyn määräyksen perusteella kuuluvat edut tai heikentäisi niitä. Tämä määräys ei rajoita 61 artiklan määräysten soveltamista.

63 artikla

Tämän osaston määräyksiä sovelletaan myös entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöiden tai kansalaisten ja yhteisön yhtiöiden tai kansalaisten yhteiseen määräysvaltaan kuuluviin ja niiden yhdessä kokonaan omistamiin yhtiöihin.

64 artikla

1. Tämän osaston määräysten mukaisesti myönnettyä suosituimmuuskohtelua ei sovelleta veroetuksiin, joita osapuolet antavat tai aikovat antaa tulevaisuudessa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten tai muiden verojärjestelyjen perusteella.

2. Tämän osaston määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä estettäisiin osapuolia hyväksymästä tai panemasta täytäntöön toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on estää verojen kiertäminen tai veropetokset kaksinkertaisen verotuksen välttämistä tehtyjen sopimusten ja muiden verojärjestelyjen määräysten tai kansallisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti.

3. Tämän osaston määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä estettäisiin jäsenvaltioita tai entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa erottelemasta verolainsäädäntönsä asiaa koskevia määräyksiä soveltaessaan toisistaan verovelvollisia, jotka ovat keskenään eri tilanteissa erityisesti asuinpaikkansa suhteen.

65 artikla

1. Osapuolet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan välttämään rajoittavien toimenpiteiden, myös tuontia rajoittavien toimenpiteiden, käyttöönottoa maksutasesyistä. Osapuolen, joka ottaa käyttöön tällaisia toimenpiteitä, on mahdollisimman pian esitettävä

toiselle osapuolelle aikataulu niiden poistamiseksi.

2. Jos yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla tai entisellä Jugoslavian tasavallalla Makedoniassa on maksutaseeseen liittyviä vakavia vaikeuksia tai tällaiset vaikeudet uhkaavat niitä välittömästi, yhteisö tai entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, tapauksen mukaan, voi ottaa WTO-sopimuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti käyttöön määräaikaista rajoittavia toimenpiteitä, mukaan lukien tuontia rajoittavat toimenpiteet, jotka eivät saa olla laajempia kuin on ehdottomasti tarpeen maksutasetilanteen korjaamiseksi. Tällöin yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian on ilmoitettava asiasta viipymättä toiselle osapuolelle.

3. Rajoittavia toimenpiteitä ei saa soveltaa sijoituksiin liittyviin siirtoihin eikä etenään sijoitettujen tai uudelleen sijoitettujen varojen eikä niistä saatujen tulojen kotiuttamiseen.

66 artikla

Tämän osaston määräyksiä mukautetaan asteittain ottaen erityisesti huomioon palvelukaupan yleissopimuksen (GATS-sopimuksen) V artiklan vaatimukset.

67 artikla

Tämän sopimuksen määräykset eivät estä kumpaakaan osapuolta soveltamasta toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen estettäessä sellaisten toimenpiteiden kiertäminen tämän sopimuksen määräyksillä, jotka koskevat kolmannen maan pääsyä kyseisen osapuolen markkinoille.

VI OSASTO

LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN JA LAINVALVONTA

68 artikla

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää

lähentää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian voimassa olevaa ja tulevaa lainsäädäntöä yhteisön lainsäädäntöön. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia pyrkii kaikkiin tavoin varmistamaan, että sen lainsäädäntö muutetaan asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön lainsäädännön kanssa.

2. Lainsäädännön asteittainen lähentäminen tapahtuu kahdessa vaiheessa.

3. Lainsäädännön lähentäminen koskee sopimuksen allekirjoituspäivästä alkavan ja 5 artiklassa tarkoitettujen ajan jatkuvan vaiheen aikana tiettyjä yhteisön sisämarkkinasääntöjen perusosia sekä muita kauppaa liittyviä aloja yhdessä Euroopan yhteisöjen komission kanssa laadittavan ohjelman mukaisesti. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia määrittelee lisäksi yhteistyössä Euroopan yhteisöjen komission kanssa yksityiskohtaiset säännöt lainsäädännön lähentämisen ja toteutettavien lainvalvontatoimien seurantaan varten, oikeuslaitoksen uudistaminen mukaan lukien.

Kilpailua, teollis- ja tekijänoikeuksia, standardointia ja varmentamista sekä julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön lähentämiselle asetetaan määräajat. Muun sisämarkkinoiden alaan kuuluvan lainsäädännön lähentäminen on saatettava päätökseen siirtymäkauden loppuun mennessä.

4. Edellä 5 artiklassa vahvistetun siirtymäkauden toisen vaiheen aikana lainsäädännön lähentäminen ulotetaan koskemaan edellisessä kohdassa mainitsemattomia yhteisön säännösten osia.

69 artikla

Kilpailusäännöt ja muut taloutta koskevat määräykset

1. Seuraavat käytännöt ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen moitteettoman toiminnan kanssa siltä osin kuin ne voivat vaikuttaa yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian väliseen kauppaan:

- i) yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten väliset yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen;
- ii) yhden tai useamman yrityksen harjoittama määräävän markkina-aseman väärinkäyttö yhteisön tai entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueella tai sen merkittävällä osalla;
- iii) valtiontuet, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita.

2. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81, 82 ja 87 artiklan sääntöjen soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden mukaisesti.

- 3. a) Sovellettaessa 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä osapuolet sopivat, että tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavien neljän vuoden aikana entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian myöntämien valtiontukien arvioinnissa otetaan huomioon, että entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa pidetään samanlaisena alueena kuin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen yhteisön alueet.
- b) Kumpikin osapuoli varmistaa valtiontukikäytäntöjen avoimuuden muun muassa ilmoittamalla vuosittain toiselle osapuolelle myönnetyn tuen kokonaismäärän ja jakautumisen sekä antamalla pyynnöstä tiedot tukijärjestelmistä. Osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä tietoja yksittäisistä valtiontukitapauksista.

Kumpikin osapuoli varmistaa, että tämän artiklan määräyksiä sovelletaan viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta.

4. Kun kyse on edellä IV osaston II luvussa tarkoitetuista tuotteista:

- 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä ei sovelleta,
- 1 kohdan i alakohdan vastaisia käytäntöjä arvioidaan yhteisön Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 36 ja 37 artiklan ja niiden perusteella annettujen yhteisön erityissäädösten nojalla vahvistamien arviointiperusteiden mukaisesti.

5. Jos yhteisö tai entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia katsoo, että tietty käytäntö on yhteensopimaton 1 kohdan kanssa, ja:

- jos kyseinen käytäntö aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa toisen osapuolen eduille tai merkittävää vahinkoa sen elinkeinoalalle, palvelualat mukaan lukien, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet neuvoteltuaan asiasta vakautus- ja assosiaationeuvostossa tai 30 työpäivän kuluttua siitä, kun se on pyytänyt näitä neuvotteluja.

Kun kyse on käytännöistä, jotka ovat yhteensopimattomia 1 kohdan iii alakohdan kanssa ja kuuluvat WTO-sopimuksen soveltamisalaan, nämä toimenpiteet voidaan toteuttaa ainoastaan mainitussa sopimuksessa tai asiaa koskevassa yhteisön lainsäädännössä vahvistettujen menettelyjen ja edellytysten mukaisesti.

6. Osapuolet vaihtavat tietoja ammatillisen salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden sallimissa rajoissa.

70 artikla

Kun kyse on julkisista yrityksistä ja yrityksistä, joille on myönnetty erityis- tai yksinoikeuksia, kumpikin osapuoli varmistaa, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 86 artiklan periaatteita noudatetaan kolmannesta tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavasta vuodesta alkaen.

71 artikla

Teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet

1. Osapuolet vahvistavat tämän artiklan ja liitteen VII määräysten mukaisesti pitävänsä tärkeänä teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien riittävää ja tehokasta suojaa sekä niiden noudattamisen varmistamista.

2. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistukseen, että viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta sen teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien suoja on yhteisössä vallitsevaa tasoa vastaavalla tasolla ja sillä on käytössään tehokkaat keinot näiden oikeuksien noudattamisen varmistamiseksi.

3. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia sitoutuu liittymään edellä mainitussa määräajassa liitteessä VII lueteltuihin teollis- ja tekijänoikeuksia sekä kaupallisia oikeuksia koskeviin monenvälisiin sopimuksiin.

Jos teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien alalla ilmenee kaupankäynnin edellytyksiin vaikuttavia ongelmia, ne saatetaan kumman tahansa osapuolen pyynnöstä viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäviksi molempia osapuolia tyydyttävien ratkaisujen löytämiseksi.

72 artikla

Julkiset hankinnat

1. Osapuolet katsovat, että olisi suotavaa mahdollistaa pääsy julkisten hankintojen markkinoille vastavuoroisesti ja ketään syrjimättä, erityisesti WTO:n yhteydessä.

2. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöt, riippumatta siitä, ovatko ne sijoittautuneet yhteisöön, voivat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osallistua julkisiin hankintamenettelyihin yhteisössä yhteisön hankintasäännösten mukaisesti.

sesti ja yhtä edullisin ehdoin kuin yhteisön yhtiöt.

Edellä olevia määräyksiä sovelletaan myös yleishyödyllisten palvelujen alla tehtäviin hankintasopimuksiin heti, kun entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on antanut säännökset, joilla otetaan käyttöön yhteisön alaa koskevat säännöt. Yhteisö tutkii määräajoin, onko entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia tosiasiaissa ottanut käyttöön tällaiset säännökset.

Yhteisön yhtiöt, jotka eivät ole sijoittautuneet entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan, voivat viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta osallistua julkisiin hankintamenettelyihin entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa julkisia hankintoja koskevan lain mukaisesti ja yhtä edullisin ehdoin kuin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöt. Yhteisön yhtiöt, jotka ovat sijoittautuneet entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan V osaston II luvun määräysten mukaisesti, voivat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osallistua julkisiin hankintamenettelyihin yhtä edullisin ehdoin kuin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhtiöt.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto tutkii määräajoin, voisiko entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia myöntää kaikille yhteisön yhtiöille mahdollisuuden osallistua julkisiin hankintamenettelyihin entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa.

3. Julkisten hankintasopimusten toteuttamiseen liittyvään sijoittautumiseen, toimintaan ja palvelujen tarjoamiseen yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä sekä työskentelyyn ja työntekijöiden liikkuvuuteen tässä yhteydessä sovelletaan 44—67 artiklan määräyksiä.

73 artikla

Standardointi, metrologia, akkreditointi ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

1. Entinen Jugoslavian tasavalta Make-

donia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet saattaakseen lainsäädäntönsä asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön teknisten määräysten ja standardointia, metrologiaa, akkreditointia ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien eurooppalaisten menettelyjen kanssa.

2. Tätä tarkoitusta varten osapuolet pyrkivät:

- edistämään yhteisön teknisten määräysten ja eurooppalaisten standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen käyttöä,
- tekemään tarvittaessa eurooppalaista vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevia pöytäkirjoja,
- edistämään laadunvarmistuksen infrastruktuurin eli standardoinnin, metrologian, akkreditoinnin ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin kehittämistä,
- edistämään osallistumista eurooppalaisten erityisjärjestöjen (CEN, CENELEC, ETSI, EA, WELMEC, EURO-MED jne.) toimintaan.

VII OSASTO

OIKEUS- JA SISÄASIAT

74 artikla

Instituutioiden ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen

Osapuolet kiinnittävät oikeus- ja sisäasioiden alan yhteistyössä erityistä huomiota instituutioiden vahvistamiseen kaikilla tasoilla sekä hallinnossa yleensä että erityisesti lainvalvonnan ja oikeuslaitoksen piirissä. Tähän kuuluu myös oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen. Oikeusasioiden yhteistyössä keskitytään erityisesti oikeuslaitoksen riippumattomuuteen, sen tehokkuuden parantamiseen ja lakimiesten koulutukseen.

75 artikla

Viisumi-, rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymykset

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä viisumi-, rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksissä ja luovat kehyksen näiden alojen yhteistyötä varten myös aluetasolla.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja aloja koskeva yhteistyö perustuu osapuolten keskinäisiin neuvotteluihin ja tiiviiseen koordinointiin ja siihen olisi kuuluttava seuraavissa asioissa annettava tekninen ja hallinnollinen apu:

- lainsäädäntöä ja käytäntöjä koskeva tietojenvaihto,
- lainsäädäntöehdotusten laatiminen,
- instituutioiden toiminnan tehostaminen,
- henkilöstön koulutus,
- matkustusasiakirjojen luotettavuuden turvaaminen ja väärin asiakirjojen tunnistaminen.

3. Yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraaviin:

- turvapaikkaoikeuden alalla sellaisen kansallisen lainsäädännön kehittämiseen ja täytäntöönpanoon, joka täyttää vuonna 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen vaatimukset ja varmistaa siten palauttamiskieltoa koskevan periaatteen noudattamisen,
- laillisen maahanmuuton alalla maahanpääsyä koskeviin sääntöihin ja maahanmuuttajien oikeuksiin ja asemaan. Maahanmuuton osalta osapuolet sopivat myöntävänsä oikeudenmukaisen kohtelun alueellaan laillisesti asuville toisten maiden kansalaisille ja harjoittavansa kotouttamispolitiikkaa, jonka tavoitteena on turvata maahanmuuttajille samanveroiset oikeudet ja

velvollisuudet kuin niiden omilla kansalaisilla on.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa suosituksia uusien asiakokonaisuuksien sisällyttämiseksi tämän artiklan mukaiseen yhteistyöhön.

76 artikla

Laittoman maahanmuuton estäminen ja valvonta; takaisinotto

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä laittoman maahanmuuton estämiseksi ja valvomiseksi. Tätä varten:

- entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia suostuu ottamaan takaisin jäsenvaltioiden alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa jäsenvaltioiden sitä pyytäessä ja ilman lisämuodollisuuksia, kun kyseiset henkilöt on varmuudella todettu laittomiksi maahanmuuttajiksi,
- kukin Euroopan unionin jäsenvaltio suostuu ottamaan takaisin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian sitä pyytäessä ja ilman lisämuodollisuuksia, kun kyseiset henkilöt on varmuudella todettu laittomiksi maahanmuuttajiksi.

Euroopan unionin jäsenvaltiot ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia myöntävät kansalaisilleen asianmukaiset henkilöllisyystodistukset ja tarjoavat heille näihin tarkoituksiin tarvittavat hallinnolliset palvelut.

2. Osapuolet sopivat tekevänsä pyynnöstä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Euroopan yhteisön välisen sopimuksen, jolla säännellään takaisinottoon liittyviä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityisvelvoitteita, mukaan lukien velvoite ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä.

3. Odotettaessa 2 kohdassa tarkoitetun sopimuksen tekemistä yhteisön kanssa entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on Euroopan unionin jäsenvaltioiden pyynnöstä valmis tekemään yksittäisten jäsenvaltioiden kanssa kahdenvälisiä sopimuksia, joilla säännellään takaisinottoon liittyviä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja asianomaisen jäsenvaltion erityisvelvoitteita, mukaan lukien velvoite ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä.

4. Vakautus- ja assosiaationeuvosto selvittää, mitä muita toimenpiteitä osapuolet voivat yhdessä toteuttaa estääkseen ja valvoakseen laitonta maahanmuuttoa, ihmiskauppa mukaan lukien.

77 artikla

Rahanpesun torjuminen

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että niiden on kaikin keinoin ja yhteistyössä toimien pyrittävä estämään rahoitusjärjestelmiensä käyttö rikollisesta toiminnasta yleensä ja erityisesti huumausainerikoksista koituvan rahanpesun hallinnan hyödyn pesuun.

2. Tämän alan yhteistyöhön voi kuulua hallinnollinen ja tekninen apu, jonka tarkoituksena on edistää säännösten täytäntöönpanoa ja varmistaa sellaisten rahanpesun torjuntaa koskevien asianmukaisten normien ja toimintatapojen tehokas soveltaminen, jotka vastaavat yhteisön ja tämän alan kansainvälisten toimielinten hyväksymiä normeja ja toimintatapoja.

78 artikla

Rikosten ja muiden laittomien toimien estäminen

1. Osapuolet sopivat tekensä yhteistyötä muun muassa seuraavien rikollisten ja laittomien toimien torjumiseksi ja estämiseksi, riippumatta siitä, kuuluvatko ne järjestäytyneeseen rikollisuuteen:

- ihmiskauppa,
- laitton taloudellinen toiminta, erityisesti korruptio ja laittomat liiketoimet, jotka liittyvät esimerkiksi teollisuusjätteisiin tai radioaktiivisiin aineisiin, ja liiketoimet, jotka liittyvät laittomiin tuotteisiin tai tuotevääreännöksiin,;
- huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitton kauppa,
- salakuljetus,
- laitton asekauppa, ja
- terrorismi.

Yhteistyö edellä mainituissa asioissa edellyttää osapuolten välisiä neuvotteluja ja tiivistä koordinointia.

2. Teknistä ja hallinnollista apua voidaan tällä alalla antaa muun muassa seuraavissa asioissa:

- rikosoikeuden alaa koskevien lainsäädäntöehdotusten laatiminen,
- rikosten torjumisesta ja ehkäisemisestä vastuussa olevien elinten toiminnan tehostaminen,
- henkilöstön kouluttaminen ja tutkintamenetelmien kehittäminen,
- rikoksia ehkäisevien toimien kehittäminen.

79 artikla

Laittomia huumausaineita koskeva yhteistyö

1. Osapuolet tekevät toimivaltansa rajoissa yhteistyötä varmistaakseen, että niiden huumausaineita koskeva lähestymistapa on tasapainoinen ja yhtenäistetty. Alan politiikalla ja toimilla pyritään vähentämään laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää ja varmistamaan huumausaineiden kemiallisten esiasteiden tehokkaampi valvonta.

2. Osapuolet sopivat näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavista yhteistyömenetelmistä. Toteutettavat toimet perustuvat yhdessä sovittuihin, EU:n huumausainestrategiaa noudatteleviin periaatteisiin.

3. Osapuolten väliseen yhteistyöhön kuuluu tekninen ja hallinnollinen apu erityisesti seuraavilla aloilla: kansallisten lainsäädäntöehdotusten ja politiikkojen muotoilu, toimielinten ja tiedotuskeskusten perustaminen, henkilöstön koulutus, huumausaineisiin liittyvä tutkimus ja huumausaineiden laittomassa valmistuksessa käytettyjen kemiallisten esiasteiden väärinkäytön estäminen. Osapuolet voivat sopia sisällyttävänsä yhteistyöhön myös muita aloja.

VIII OSASTO

YHTEISTYÖPOLITIIKAT

80 artikla

1. Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia aloittavat tiiviin yhteistyön, jonka tarkoituksena on edistää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kehitys- ja kasvumahdollisuuksia. Yhteistyöllä pyritään vahvistamaan olemassa olevia taloussuhteita mahdollisimman laajalla pohjalla molempien osapuolten etujen mukaisesti.

2. Poliitikat ja muut toimenpiteet suunnitellaan siten, että niillä edistetään entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Näiden politiikkojen yhteydessä olisi varmistettava, että myös ympäristöasiat otetaan alusta alkaen täysin huomioon ja että ne vastaavat sopusointuisen yhteiskunnallisen kehityksen vaatimuksia.

3. Yhteistyöpolitiikat liitetään osaksi alueellista yhteistyökehystä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä toimenpiteisiin, joilla voidaan kannustaa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja sen naapurimaiden, myös yhteisön jäsenvaltioiden, välistä yhteistyötä ja siten edistää alueen vakautta. Vakautus- ja

assosiaationeuvosto voi määrittellä, mitkä jäljempänä kuvatuista yhteistyöpolitiikoista tai niiden osana toteutettavista toimista ovat ensisijaisia.

81 artikla

Talouspolitiikka

1. Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia helpottavat talouden uudistusta yhteistyöllä, jonka tarkoituksena on lisätä tietämystä niiden talouksien peruseriaatteista ja talouspolitiikan toteuttamisesta markkinataloudessa.

2. Tätä varten yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia tekevät yhteistyötä:

- vaihtaakseen tietoja talouskehityksestä ja -näkymistä sekä kehittämisstrategioista,
- tarkastellakseen yhdessä molempia osapuolia kiinnostavia talouskysymyksiä, talouspolitiikan ja sen toteuttamiseksi tarvittavien keinojen suunnittelu mukaan lukien.

3. Yhteisö voi entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian viranomaisten pyynnöstä tukea entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian pyrkimyksiä varmistaa denarin täydellinen vapaa vaihdettavuus ja sen pyrkimyksiä lähentää toimintaperiaatteitaan asteittain Euroopan valuuttajärjestelmän periaatteisiin. Tämän alan yhteistyöhön kuuluu Euroopan valuuttajärjestelmän ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän periaatteita ja toimintaa koskeva epävirallinen tietojenvaihto.

82 artikla

Tilastoalan yhteistyö

1. Tilastoalan yhteistyön tavoitteena on ke-

hittää tehokas ja kestävä tilastointijärjestelmä, jonka avulla voidaan tuottaa oikeaan aikaan luotettavia, objektiivisia ja tarkkoja tilastotietoja, joita tarvitaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian siirtymäprosessin ja uudistusten suunnittelussa ja seurannassa. Yhteistyöllä pyritään varmistamaan, että valtion tilastotoimiston koordinoima kansallinen tilastointijärjestelmä ottaa paremmin huomioon sekä julkishallinnon että yksityisen yritystoiminnan piiriin kuuluvien asiakkaitensa tarpeet. Tilastointijärjestelmän on oltava YK:n tilastointia koskevien peruseriaatteiden ja eurooppalaisen tilastointilainsäädännön mukainen, ja sitä on kehitettävä vastaamaan tilastointia koskevan yhteisön säännösten vaatimuksia.

2. Tätä varten osapuolet tekevät yhteistyötä erityisesti:

- edistääkseen tarkoituksenmukaiseen toimielinjärjestelmään perustuvan tehokkaan tilastotoimen kehittämistä entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa,
- kehittääkseen ja ylläpitääkseen kansallisia valmiuksia kerätä, käsitellä ja jalkaa korkealaatuisia tilastotietoja nykyaikaista tekniikkaa mahdollisimman tehokkaasti hyödyntäen,
- varmistaa, että yksityisen ja julkisen sektorin talouden alan toimijat ja tiedeyhteisö saavat tarvitsemansa sosiaalis-taloudelliset tiedot valtiollisten uudistusten seuranta varten,
- mahdollistaakseen yhteisön tilastointijärjestelmän periaatteiden ja sääntöjen sisällyttämisen kansalliseen tilastointijärjestelmään,
- varmistaa yksityishenkilöitä koskevien tietojen luottamuksellisuuden.

3. Tämän alan yhteistyöhön kuuluu muun muassa menetelmiä koskevien tietojen toimittaminen, valikoituihin Eurostatin työryhmiin osallistuminen ja tilastotietojen vaihto.

83 artikla

Pankki-, vakuutus- ja muut rahoituspalvelut

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä tarkoituksenaan luoda vähitellen asianmukainen perusta pankki-, vakuutus- ja rahoituspalvelujen kehityksen kannustamiselle entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa.

Yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- eurooppalaisten standardien mukaisen yhteisen kirjanpitojärjestelmän käyttöönotto,
- pankki- ja vakuutusalan ja muun rahoitusalan vahvistaminen ja rakenneuudistus,
- pankkipalvelujen ja muiden rahoituspalvelujen valvonnan ja sääntelyn parantaminen,
- erityisesti lainsäädäntöehdotuksia koskeva tietojenvaihto,
- käännosten ja termisanastojen laatiminen.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä tavoitteenaan kehittää entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan tehokas tilintarkastusjärjestelmä, joka on yhteisön yhdenmukaistettujen menetelmien ja menettelyjen mukainen.

Yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- tekninen apu entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian tilintarkastusvirastolle,
- sisäisen tarkastuksen yksikköjen perustaminen julkisiin laitoksiin,
- tilintarkastusjärjestelmiä koskeva tietojenvaihto,

- tilintarkastusasiakirjojen yhdenmukais-
taminen,
- koulutus ja neuvonta.

84 artikla

Sijoitusten edistäminen ja suoja

1. Osapuolten yhteistyön tavoitteena on luoda suotuisat edellytykset sekä kotimaisille että ulkomaisille yksityisille sijoituksille.

2. Yhteistyön erityistavoitteet ovat seuraavat:

- entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian osalta sellaisen oikeudellisen kehityksen kehittäminen, joka suosii ja suojaa sijoituksia,
- sijoitusten edistämistä ja suojaa koskevien kahdenvälisen sopimusten tekeminen tarvittaessa jäsenvaltioiden ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä,
- tarkoituksenmukaisten pääoman siirtoa koskevien järjestelyjen täytäntöönpano,
- sijoitusten suojan parantaminen.

85 artikla

Yhteistyö teollisuuden alalla

1. Yhteistyön tarkoituksena on edistää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian teollisuuden ja yksittäisten tuotannonalojen nykyaikaistamista ja rakenneuudistusta sekä molempien osapuolten talouden alan toimijoiden välistä teollisuusyhteistyötä pitäen tässä yhteydessä erityisenä tavoitteena yksityisen sektorin vahvistamista siten, että samalla varmistetaan ympäristön suojeleminen.

2. Teollisuusyhteistyötä koskevissa aloitteissa otetaan huomioon molempien osapuolten määrittämät painopistealueet. Niissä

huomioidaan teollisuuden kehitykseen liittyvät alueelliset näkökohdat ja edistetään tarvittaessa rajat ylittäviä kumppanuussuhteita. Aloitteilla olisi erityisesti pyrittävä luomaan yrityksille sopiva toimintakehys, lisäämään liikkeenjohdollista osaamista sekä kehittämään markkinoita, niiden avoimuutta ja yritysten toimintaolosuhteita.

86 artikla

Pienet ja keskisuuret yritykset

Osapuolet pyrkivät kehittämään ja vahvistamaan yksityisen sektorin pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä), uusien yritysten perustamista kasvumahdollisuuksia tarjoavilla aloilla sekä yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian pk-yritysten välistä yhteistyötä.

87 artikla

Matkailu

Osapuolten matkailualan yhteistyön tavoitteena on helpottaa ja kannustaa matkailua ja matkailuelinkeinoa taitotiedon siirrolla, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian osallistumisella Euroopan keskeisten matkailujärjestöjen toimintaan ja selvittämällä mahdollisuudet yhteiseen toimintaan erityisesti alueellisten matkailuhankkeiden yhteydessä.

88 artikla

Tulli

1. Yhteistyön tarkoituksena on taata kaikkien kauppaa koskevien määräysten noudattaminen ja saattaa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian tullijärjestelmä yhdenmukaiseksi yhteisön tullijärjestelmän kanssa, mikä helpottaa tähän sopimukseen perustuviin vapauttamistoimien toteuttamista.

2. Yhteistyö sisältää erityisesti seuraavat alat:

- tietojenvaihto, myös tutkimusmenetelmien osalta,
- rajat ylittävän infrastruktuurin kehittäminen osapuolten välille,
- yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian passitusjärjestelmien mahdollinen yhteenliittäminen ja yhteisen hallinnollisen asiakirjan käyttöönotto,
- tavaroiden kuljetuksiin liittyvien tar kastusten ja muodollisuuksien yksinkertaistaminen,
- nykyaikaisen tullitietojärjestelmän käyttöönoton tukeminen.

3. Osapuolten hallintoviranomaisten keskinäinen avunanto tulliasioissa tapahtuu pöytäkirjassa nro 5 annettujen määräysten mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 76—78 artiklassa tarkoitettua muuta yhteistyötä.

89 artikla

Verotus

Osapuolet aloittavat veroalan yhteistyön ja toteuttavat sen yhteydessä muun muassa toimenpiteitä, joiden tavoitteena on verojärjestelmän uudistaminen, verohallinnon nykyaikaistaminen veronkannon tehostamiseksi ja veropetosten torjunta.

90 artikla

Sosiaalialan yhteistyö

1. Työllisyyskysymyksissä osapuolten välisessä yhteistyössä keskitytään erityisesti parantamaan työnvälitys- ja ammatinvalintapalveluja, tarjoamaan tukitoimenpiteitä ja kannustamaan paikallista kehitystä elinkeinon ja työmarkkinoiden rakennemuutoksen edistämiseksi. Yhteistyöhön sisältyvät myös esimerkiksi selvitykset, asiantuntijoiden siirto sekä tiedotus- ja koulutustoiminta.

2. Sosiaaliturvan osalta osapuolten välisellä yhteistyöllä pyritään sopeuttamaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian sosiaaliturvajärjestelmä uusiin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin vaatimuksiin erityisesti antamalla asiantuntija-apua ja järjestämällä tiedotus- ja koulutustoimintaa.

3. Osapuolten väliseen yhteistyöhön kuuluu entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian lainsäädännön mukauttaminen työolojen sekä naisten ja miesten yhtäläisten mahdollisuuksien osalta.

4. Osapuolet kehittävät yhteistyötään parantaakseen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelun tasoa lähtökohtanaan yhteisössä vallitseva suojelutaso.

91 artikla

Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä tavoitteenaan yleisen koulutustason ja ammattipätevyyden tason parantaminen entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa maan omat painopistealueet huomioon ottaen.

2. Tempus-ohjelma tukee osaltaan osapuolten välistä yhteistyötä yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen alalla samalla, kun se edistää demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja talousuudistusten toteutumista.

3. Myös Euroopan koulutussäätiö osallistuu koulutusrakenteiden ja -toimien kehittämiseen entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa.

92 artikla

Kulttuurialan yhteistyö

Osapuolet sitoutuvat edistämään kulttuurialan yhteistyötä. Yhteistyön tarkoituksena on muun muassa lisätä yksilöiden, yhteisöjen ja kansojen keskinäistä ymmärtämystä ja arvostusta.

93 artikla

Tiedottaminen ja viestintä

Yhteisö ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia toteuttavat keskinäisen tietojenvaihdon edistämisen edellyttämät toimenpiteet. Etusijalla ovat ohjelmat, joiden tarkoituksena on tarjota entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian suurelle yleisölle perustietoja ja eri ammattiryhmille kohdennettua tietoa yhteisöstä.

94 artikla

Audiovisuaalialan yhteistyö

Osapuolet tekevät yhteistyötä Euroopan audiovisuaaliteollisuuden edistämiseksi ja yhteistuotannon lisäämiseksi elokuva- ja televisioalalla.

Osapuolet yhteensovittavat ja tarvittaessa yhdenmukaistavat valtioiden rajat ylittävän lähetystoiminnan sisältöä säätelevät politiikkansa ja kiinnittävät erityistä huomiota satelliittiteitse tai kaapelin kautta lähetettävien yleisradio- ja muiden ohjelmien tekijänoikeuskysymyksiin.

95 artikla

Sähköisen viestinnän perusrakenteet ja niihin liittyvät palvelut

Osapuolet vahvistavat yhteistyötään sähköisen viestinnän perusrakenteiden alalla, perinteiset televiestintäverkot ja sähköiset audiovisuaaliset tiedonsiirtoverkot mukaan lukien, sekä niihin liittyvissä palveluissa tavoitteenaan saattaa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alaa koskevat säännökset yhdenmukaisiksi yhteisön säännösten kanssa vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

Tässä yhteistyössä keskitytään seuraaviin ensisijaisiin aloihin:

- politiikan muotoilu,
- oikeudelliset ja sääntelyä koskevat näkökohdat,
- vapautetun toimintaympäristön edellyttämien instituutioiden kehittäminen,
- entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian sähköisen viestinnän perusrakenteiden nykyaikaistaminen ja niiden yhdentäminen eurooppalaisiin ja maailmanlaajuisiin verkkoihin painottaen alueella tehtäviä parannuksia,
- kansainvälinen yhteistyö,
- yhteistyö eurooppalaisissa järjestöissä ja muissa toimielimissä etenkin standardoinnin alalla,
- kannanottojen yhteensovittaminen kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisillä foorumeilla.

96 artikla

Tietoyhteiskunta

Osapuolet sopivat vahvistavansa yhteistyötään tavoitteenaan tietoyhteiskunnan edelleen kehittäminen entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa. Yleisenä tavoitteena on valmistella yhteiskuntaa kokonaisuudessaan digitaaliaikaan, houkutella sijoituksia ja varmistaa verkkojen ja palvelujen yhteentoimivuus.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian viranomaiset tarkastelevat yhteisön avustuksella huolellisesti kaikkia Euroopan unionissa tehtyjä poliittisia sitoumuksia tavoitteenaan mukauttaa oma politiikkansa unionissa sovellettavaan politiikkaan.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian viranomaiset laativat suunnitelman tietoyhteiskuntaa koskevan yhteisön lainsäädännön käyttöönottoa varten.

97 artikla

Kuluttajansuoja

Osapuolet tekevät yhteistyötä saattaakseen entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kuluttajansuojan yhteisön vaatimuksia vastaavaksi. Tehokas kuluttajansuoja, jota tarvitaan markkinatalouden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, edellyttää tarvittavien hallinnollisten perusrakenteiden kehittämistä markkinoiden valvontaa ja alan lainsäädännön noudattamisen valvontaa varten.

Tässä tarkoituksessa ja yhteiset etunsa huomioon ottaen osapuolet ottavat tehtäväkseen seuraavien seikkojen edistämisen ja varmistamisen:

- lainsäädännön yhdenmukaistaminen ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kuluttajansuojan saattaminen vastaamaan yhteisössä voimassa olevaa kuluttajansuojaa,
- aktiivinen kuluttajansuojapolitiikka, johon kuuluu tiedotuksen lisääminen ja riippumattomien järjestöjen kehittäminen,
- kuluttajien tehokas oikeusturva kulu- tushyödykkeiden laadun parantamiseksi ja asianmukaisten turvallisuusstandardien ylläpitämiseksi.

98 artikla

Liikenne

1. Sen lisäksi, mitä Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisessä kuljetusalan sopimuksessa määrätään, osapuolet kehittävät ja lujittavat yhteistyötään, jotta entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voisi:

- toteuttaa liikennealan ja siihen liittyvän infrastruktuurin rakenteellisen uudistuksen ja nykyaikaistamisen,

- kehittää matkustaja- ja tavaraliikennettä ja parantaa pääsyä kuljetusmarkkinoille poistamalla hallinnollisia, teknisiä ja muita esteitä,
- ottaa käyttöön yhteisön sääntöjä vastaavat toimintanormit,
- kehittää liikennejärjestelmän, joka on yhteensopiva ja yhdenmukainen yhteisön järjestelmän kanssa,
- parantaa ympäristönsuojelunäkökohtien huomioon ottamista liikennealalla ja vähentää liikenteestä johtuvia haitallisia vaikutuksia ja saastumista.

2. Tärkeimmät yhteistyöalat ovat seuraavat:

- maantie-, rautatie-, lentokenttä- ja satamainfrastruktuurien ja muiden yhteisen edun mukaisten tärkeiden reittien sekä Euroopan laajuisten ja yleisurooppalaisten yhteyksien kehittäminen,
- rautateiden ja lentokenttien hallinto, kansallisten viranomaisten asianmukainen yhteistyö mukaan lukien,
- maantieliikenne, mukaan lukien verotus sekä yhteiskunnalliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat,
- yhdistetyt rautatie-maantiekuljetukset,
- kansainvälisten liikennetilastojen yhdenmukaistaminen,
- teknisen kuljetusvälineistön nykyaikaistaminen yhteisön vaatimusten mukaisesti ja avustaminen tähän tarvittavan rahoituksen hankinnassa, erityisesti maantie-rautatiekuljetusten, multimodaalikuljetusten ja uudelleenlastausten osalta,
- yhteisten teknologia- ja tutkimusohjelmien edistäminen,
- yhteisön politiikan kanssa yhteensopivan, yhteensovitetun liikennepoliittikan vahvistaminen.

99 artikla

Energia

1. Yhteistyössä otetaan huomioon markkinatalouden ja Euroopan energiaperuskirjan periaatteet, ja sitä kehitetään pitäen tavoitteena Euroopan energiemarkkinoiden asteittaista yhdyntymistä.

2. Yhteistyö sisältää erityisesti seuraavat alat:

- energiapolitiikan muotoilu ja suunnittelu, mikä sisältää infrastruktuurin nykyaikaistamisen, tarjonnan parantamisen ja monipuolistamisen sekä energiemarkkinoille pääsyn parantamisen, kauttakuljetusten helpottaminen mukaan lukien,
- energia-alan hallinto ja koulutus sekä teknologian ja taitotiedon siirto,
- energiansäästön, energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen sekä energian tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutusten selvittäminen,
- energialaitosten rakenneuudistuksen ja alan yritysten yhteistyön perusedellytysten muotoilu.

100 artikla

Maatalous ja maatalouden raaka-aineita jalostava teollisuus

Alan yhteistyön tavoitteena on maatalouden ja maatalouden raaka-aineita jalostavan teollisuuden nykyaikaistaminen ja rakenneuudistus, vesitalouden kehittäminen, maa-seudun kehittäminen, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualan lainsäädännön asteittainen yhdenmukaistaminen yhteisön sääntöjen kanssa sekä kala- ja metsätalouden kehittäminen entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa.

101 artikla

Alueellinen ja paikallinen kehitys

Osapuolet vahvistavat alueellista kehitystä koskevaa yhteistyötään tavoitteenaan talouskehityksen edistäminen ja alueellisen epätasapainon vähentäminen.

Erityistä huomiota kiinnitetään raja-alueyhteistyöhön sekä valtioiden ja alueiden väliseen yhteistyöhön. Tätä varten voidaan harjoittaa tietojen ja asiantuntijoiden vaihtoa.

102 artikla

Yhteistyö tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla

1. Osapuolet edistävät kahdenvälistä yhteistyötään siviilitarkoituksiin suunnatun tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen (TTK) alalla yhteisen edun mukaisesti ja varmistaen käytettävissä olevat voimavarat huomioon ottaen riittävän mahdollisuuden osallistua toistensa ohjelmiin, jollei teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien asianmukaisesta suojaamisesta muuta johdu.

2. Tiede- ja teknologiayhteistyö koskee seuraavia aloja:

- tieteellisen ja teknisen tiedon vaihto,
- yhteisten tieteellisten tapaamisten järjestäminen,
- yhteiset TTK-toimet,
- molempien osapuolten TTK-toimintaan osallistuville tiedemiehille, tutkijoille ja teknisille asiantuntijoille tarjotut koulutustoimet ja vaihto-ohjelmat.

3. Tämän yhteistyön toteuttamisesta määrätään osapuolten vahvistamien menettelyjen mukaisesti neuvoteltavissa ja tehtävissä erityissopimuksissa, joissa vahvistetaan muun muassa asianmukaiset säännöt teollis- ja teki-

jänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien suojaa varten.

103 artikla

Ympäristö ja ydinturvallisuus

1. Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään elintärkeissä ympäristön pilaantumisen estämiseen liittyvissä kysymyksissä tavoitteenaan tukea ympäristön kestävyyttä.

2. Yhteistyössä keskitytään seuraaviin ensisijaisiin tavoitteisiin:

- paikallisen, alueellisen ja rajat ylittävän saastumisen torjunta (ilman ja veden laadun osalta, mukaan lukien jätevedenpuhdistus ja juomaveden saastumisen estäminen) ja tehokkaan valvonnan varmistaminen,
- strategioiden kehittäminen maailmanlaajuisen ja ilmastoon liittyvien kysymysten osalta,
- tehokas, kestävä ja puhdas energian tuotanto ja kulutus sekä teollisuuslaitosten turvallisuus,
- kemikaalien luokittelu ja turvallinen käsittely,
- jätteiden vähentäminen, kierrätys ja käsittely sekä vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskevan Baselin yleissopimuksen (Basel, 1989) täytäntöönpano,
- maatalouden ympäristövaikutukset; maataloudessa käytettävien kemikaalien aiheuttama maaperän eroosio ja saastuminen,
- metsien, kasviston ja eläimistön suojeleminen, biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen,
- aluesuunnittelu, rakentamis- ja yhdyskuntasuunnittelu mukaan lukien,

— ympäristövaikutusten arviointi ja strateginen ympäristövaikutusten arviointi,

— lainsäädännön jatkuva lähentäminen yhteisön sääntöihin,

— sellaiset ympäristöalan kansainväliset sopimukset, joissa yhteisö on osapuolena,

— alueellinen yhteistyö ja yhteistyö Euroopan ympäristökeskuksen puitteissa,

— ympäristöasioita koskeva koulutus ja tiedotus.

3. Luonnonkatastrofeilta suojautumisen alalla yhteistyön tavoitteena on varmistaa ihmisten, eläinten, omaisuuden ja ympäristön suojeleminen ihmisen aiheuttamilta katastrofeilta. Yhteistyö voi tätä varten sisältää seuraavat alat:

— tieteen ja tutkimuksen kehityshankkeiden tuloksia koskeva tietojenvaihto,

— keskinäiset valvontaa, pikaista ilmoittamista ja ennakkovaroitusta koskevat järjestelmät vaarojen, katastrofien ja niiden seurausten varalta,

— pelastus- ja hätäapuharjoitukset ja avustusjärjestelmät katastrofien varalta,

— katastrofien jälkeen tapahtuvaan kunnostukseen ja jälleenrakentamiseen liittyvien kokemusten vaihto.

4. Ydinturvallisuuden alalla toteutettava yhteistyö voi sisältää seuraavat alat:

— entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ydinturvallisuutta koskevien lakien ja asetusten saattaminen ajan vaatimuksia vastaaviksi ja valvontaviranomaisten vahvistaminen ja niiden voimavarojen lisääminen,

— säteilysuojaus, ympäristösäteilyn valvonta mukaan lukien,

- radioaktiivisen jätteen käsittely: entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia sitoutuu ilmoittamaan vakautus- ja assosiaationeuvostolle, jos sillä on aikomus tuoda maahan tai varastoida radioaktiivista jätettä,
- ydinonnettomuuksien pikaista ilmoittamista ja yleensä ydinturvallisuutta koskevien EU:n jäsenvaltioiden tai EURATOMin ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisten sopimusten tekemisen kannustaminen tarvittaessa,
- radioaktiiviselle saastumiselle alttiiden materiaalien kuljetuksia koskevan valvonnan tehostaminen.

kuuluvat alat, oikeus- ja sisäasiat mukaan lukien.

Huomiota olisi kiinnitettävä kuljetusalan sopimuksessa yksilöityjen yhteisen edun mukaisten infrastruktuurihankkeiden täysimääräiseen toteuttamiseen.

106 artikla

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian pyynnöstä ja erityisen tarpeen ilmetessä yhteisö voi tarkastella yhdessä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa mahdollisuutta myöntää poikkeuksellisesti makrotaloudellista rahoitusapua tietyin edellytyksin ja ottaen huomioon kaikki käytettävissä olevat rahoitusvarat.

IX OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

104 artikla

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia voi tämän sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi saada yhteisöltä rahoitustukea avustuksina ja lainoina, Euroopan investointipankin lainat mukaan lukien, sopimuksen 3, 108 ja 109 artiklan mukaisesti.

105 artikla

Avustuksina annettava rahoitustuki toteutetaan asiaa koskevassa neuvoston asetuksessa säädetyillä toimenpiteillä yhteisön entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen vahvistaman monivuotisen viiteohjelman mukaisesti.

Tämän instituutioiden kehittämiseen ja investointeihin käytettävän tuen yleisenä tavoitteena on edistää entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian demokratiakehitystä sekä taloudellisia ja institutionaalisia uudistuksia vakautus- ja assosiaatioprosessin mukaisesti. Rahoitustuki voi kattaa kaikki lainsäädännön yhdenmukaistamiseen ja tämän sopimuksen mukaiseen yhteistyöpolitiikkaan

107 artikla

Käytettävissä olevien voimavarojen mahdollisimman tehokkaan käytön varmistamiseksi osapuolet huolehtivat siitä, että yhteisön tuki yhteensovitetaan tarkoin muista lähteistä kuten jäsenvaltioista, muista maista ja kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta tulevan tuen kanssa.

Tätä varten osapuolet vaihtavat säännöllisesti tietoja kaikista tuen lähteistä.

X OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

108 artikla

Perustetaan vakautus- ja assosiaationeuvosto, joka valvoo tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista. Se kokoontuu tarkoituksenmukaisessa kokoonpanossa säännöllisin väliajoin ja olosuhteiden niin vaatiessa. Vakautus- ja assosiaationeuvostossa tarkastellaan tämän sopimuksen yhteydessä esille tulevia tärkeitä kysymyksiä sekä muita

molempia osapuolia kiinnostavia kahdenvälisiä tai kansainvälisiä kysymyksiä.

109 artikla

1. Vakautus- ja assosiaationeuvosto koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission jäsenistä sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian hallituksen jäsenistä.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvoston jäsenet voivat käyttää edustajaa sen työjärjestyksessä vahvistettavin edellytyksin.

4. Vakautus- ja assosiaationeuvoston puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksen määräysten mukaisesti vuorotellen Euroopan yhteisön edustaja ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian edustaja.

5. Euroopan investointipankki osallistuu sitä koskevissa asioissa tarkkailijana vakautus- ja assosiaationeuvoston työhön.

110 artikla

Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa tämän sopimuksen soveltamisalalla ja siinä määrätyissä tapauksissa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Päättyessään 5 artiklan mukaisesti siirtymäkauden toiseen vaiheeseen siirtymisestä vakautus- ja assosiaationeuvosto voi päättää myös toista vaihetta koskevien määräysten sisältöön mahdollisesti tehtävistä muutoksista.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrää työjärjestyksessään vakautus- ja assosiaatiokomitean tehtävät, joihin kuuluu vakautus- ja assosiaationeuvoston kokousten valmistelu, ja päättää kyseisen komitean toimintatavoista.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle. Tällöin vakautus- ja assosiaatiokomitea tekee päätöksensä tässä artiklassa määrättyin edellytyksin.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi tarvittaessa myös antaa suosituksia.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto tekee päätöksensä ja antaa suosituksensa osapuolten yhteisellä sopimuksella.

111 artikla

Kumpikin osapuoli voi saattaa vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi kaikki tämän sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat erimielisyydet. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä.

112 artikla

Vakautus- ja assosiaationeuvostoa avustaa sen tehtävissä vakautus- ja assosiaatiokomitea, joka koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission edustajista sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian edustajista.

113 artikla

Vakautus- ja assosiaatiokomitea voi perustaa alakomiteoita. Kuljetusalan sopimuksen mukaisesti perustettu liikennekomitea avustaa vakautus- ja assosiaatiokomiteaa.

114 artikla

Perustetaan parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta. Siinä kokoontuvat mielipiteiden vaihtoa varten entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenet. Se kokoontuu itse määräämnsä väliajoin.

Parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta koostuu Euroopan parlamentin ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian parlamentin jäsenistä.

Parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta vahvistaa työjärjestyksensä.

Parlamentaarisen vakautus- ja assosiaatiovaliokunnan puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksen määräysten mukaisesti vuorotellen Euroopan parlamentin ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian parlamentin edustaja.

115 artikla

Kumpikin osapuoli sitoutuu varmistamaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, että toisen osapuolen luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voivat, ilman syrjintää sen omiin kansalaisiin verrattuna, esittää asiansa osapuolten toimivaltaisille tuomioistuimille ja hallintoelimille puolustaes- saan yksilönoikeuksiaan ja omistusoikeuksi- aan.

116 artikla

Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä:

- a) joita se pitää tarpeellisina keskeisten turvallisuusetujensa vastaisten tietojen luovutuksen estämiseksi;
- b) jotka liittyvät aseiden, ammusten tai sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan taikka puolustustarkoitusten kannalta välttämätöntään tutkimukseen, kehitystyöhön tai tuotantoon, jos nämä toimenpiteet eivät heikennä sellaisten tuotteiden kilpailuedellytyksiä, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön;
- c) jotka se arvioi tärkeiksi oman turvallisuutensa kannalta yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavissa vakavissa sisäisissä levottomuuksissa, sodan ai-

kana tai sodan uhkaa merkitsevässä vakavassa kansainvälisessä jännitystilassa taikka täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi.

117 artikla

1. Tämän sopimuksen soveltamisaloilla ja rajoittamatta siihen sisältyviä erityismääräyksiä:

- entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhteisöön soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään jäsenvaltioiden, niiden kansalaisten tai niiden yhtiöiden välillä,
- yhteisön entiseen Jugoslavian tasavallan Makedoniaan soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kansalaisten tai sen yhtiöiden välillä,

2. Edellä 1 kohdassa annetut määräykset eivät rajoita osapuolten oikeutta soveltaa verolainsäädännön asianmukaisia määräyksiä verovelvollisiin, jotka ovat keskenään erilaisessa tilanteessa asuinpaikkansa suhteen.

118 artikla

1. Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet varmistaakseen tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa täyttämisen. Ne huolehtivat siitä, että tässä sopimuksessa asetetut tavoitteet saavutetaan.

2. Jos osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä tämän sopimuksen mukaisen velvoitteensa, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista, lukuun ottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia, sen on annettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle kaikki tarvittavat tiedot tilanteen perusteellista tarkastelua varten molempia osapuolia tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi.

Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tämän sopimuksen toiminnalle. Näistä toimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvostolle, jossa niistä neuvotellaan toisen osapuolen sitä pyytäessä.

119 artikla

Osapuolet sopivat aloittavansa kumman tahansa osapuolen pyynnöstä viipymättä neuvottelut sopivia kanavia käyttäen keskustelukseen tämän sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskevista tai muista osapuolten suhteiden kannalta merkittävistä kysymyksistä.

Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta millään tavoin 30, 37, 38 ja 42 artiklaan eivätkä rajoita niiden soveltamista.

120 artikla

Tämä sopimus ei vaikuta niihin oikeuksiin, jotka yksilöille ja talouden alan toimijoille varmistetaan voimassa olevissa yhtä tai useampaa jäsenvaltiota ja entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa sitovissa sopimuksissa, ennen kuin samantarvoiset yksilöitä ja talouden alan toimijoita koskevat oikeudet on saatettu tämän sopimuksen nojalla.

121 artikla

Pöytäkirjat nro 1, 2, 3, 4 ja 5 sekä liitteet I—VII ovat erottamaton osa sopimusta.

122 artikla

Tämä sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi.

Kumpikin osapuoli voi irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla asiasta toiselle osapuolelle. Sopimuksen soveltaminen päättyy kuuden kuukauden kuluttua kyseisestä ilmoituksesta.

123 artikla

Tätä sopimusta sovellettaessa 'osapuolilla' tarkoitetaan yhteisöä tai sen jäsenvaltioita taikka yhteisöä ja sen jäsenvaltioita, kutakin toimivaltansa mukaisesti, sekä entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa.

124 artikla

Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, näissä sopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti sekä entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueeseen.

125 artikla

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän sopimuksen tallettaja.

126 artikla

Tämä sopimus laaditaan kahtena kappaleena osapuolten kaikilla virallisilla kielillä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

127 artikla

Osapuolet hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti.

Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen menettelyjen päätökseen saattamisesta.

Tämä sopimus korvaa voimaan tullessaan 29 päivänä huhtikuuta 1997 kirjeenvaihtona allekirjoitetun Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian yhteistyösopimuksen.

128 artikla

Väliaikainen sopimus

Jos ennen tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämien menettelyjen päätökseen saattamista tämän sopimuksen joidenkin osien määräykset, erityisesti tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät määräykset, saatetaan

voimaan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välisellä väliaikaisella sopimuksella, osapuolet sopivat, että näissä olosuhteissa tämän sopimuksen IV osaston ja 69, 70 ja 71 artiklan sekä pöytäkirjojen nro 1—5 soveltamiseksi ja niihin sisältyvien velvoitteiden osalta ilmaisulla 'sopimuksen voimaantulopäivä' tarkoitetaan väliaikaisen sopimuksen voimaantulopäivää.

LIITELUETTELO

- Liite I (18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu) Yhteisöstä peräisin olevien vähemmän arkojen teollisuustavaroiden tuonti entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan
- Liite II (18 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu) Yhteisöstä peräisin olevien arkojen teollisuustavaroiden tuonti entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan
- Liite III (27 artiklassa tarkoitettu) ”Baby beef” -naudanlihan määritelmä Euroopan yhteisössä
- Liite IV a (27 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettu) Yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuonti entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan (nollatulli)
- Liite IV b (27 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettu) Yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuonti entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan (nollatulli tariffikiintiöitä sovellettaessa)
- Liite IV c (27 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettu) Yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuonti entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan (myönnytykset tariffikiintiöitä sovellettaessa)
- Liite V a (28 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu) Entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin olevien kalojen ja kalastustuotteiden tuonti yhteisöön
- Liite V b (28 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu) Yhteisöstä peräisin olevien kalojen ja kalastustuotteiden tuonti entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan
- Liite VI (V osaston II luvun 47 ja 49 artiklassa tarkoitettu) Sijoittautuminen: Rahoituspalvelut
- Liite VII (71 artiklassa tarkoitettut) Teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen liitteitä I—V b ja sopimuksen pöytäkirjoja 1—4, päätösasiakirjaa sekä julistuksia ei ole julkaistu tämän hallituksen esityksen liitteenä. Tekstit ovat nähtävänä Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä EYVL C 213 E, 31.7.2001, s. 23—226.

LIITE VI

SIJOITTAUTUMINEN: RAHOITUSPALVELUT

(V osaston II luvun 47 ja 49 artiklassa tarkoitettu)

Rahoituspalvelut: Määritelmät

Rahoituspalveluilla tarkoitetaan mitä tahansa osapuolen rahoituspalvelun tarjoajan tarjoamaa rahoitusluonteista palvelua.

Rahoituspalveluihin kuuluvat seuraavat toiminnot:

A. Kaikki vakuutustoiminta ja siihen liittyvät palvelut:

1. ensivakuutus (mukaan luettuna rinnakkaisvakuutus):
 - i) henkivakuutus;
 - ii) vahinkovakuutus;
2. jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;
3. vakuutusten välittäminen kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta;
4. vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskinarviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut.

B. Pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluja)

1. talletusten ja muiden takaisin maksettavien varojen vastaanotto asiakkailta;
2. kaikenlainen antolainaustoiminta, muun muassa kulutusluotot, kiinnitysluotot, factoring-rahoitus ja liiketoiminnan rahoitus;

3. rahoitusleasing;
4. kaikki maksu- ja rahansiirtopalvelut, mukaan luettuina luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankkivekselit;
5. takaukset ja maksusitoumukset;
6. kauppa asiakkaiden lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muulla tavalla, erityisesti seuraavilla välineillä:
 - a) rahamarkkinavälineet (sekit, vekselit, talletustodistukset jne.);
 - b) ulkomaanvaluutta;
 - c) johdannaistuotteet, mukaan luettuina, muttei yksinomaan, futuurit ja optiot;
 - d) valuuttakurssit ja korkovälineet, mukaan luettuina sellaiset tuotteet kuin swap-sopimukset, korkotermiinit jne.;
 - e) siirtokelpoiset arvopaperit;
 - f) muut siirtokelpoiset välineet ja rahoitusomaisuus, mukaan luettuina jalometalliharkot;
7. osallistuminen kaikenlaisten arvopapereiden liikkeeseenlaskuun, mukaan lukien merkintätakuut ja sijoitukset asiamiehenä (julkisesti tai yksityisesti) ja näihin liikkeeseenlaskuihin liittyvien palvelujen tarjoaminen;
8. välitystoiminta rahamarkkinoilla;

9. omaisuuden hoito, erityisesti käteisvarojen tai arvopaperisalkun hoito, yhteissijoitusten hoidon kaikki muodot, eläkerahastojen hoito sekä arvopapereiden talletus- ja notariaattipalvelut;
10. rahoitusomaisuuden kuten arvopapereiden, johdannaisvälineiden ja muiden siirtokelpoisten välineiden maksu- ja clearingpalvelut;
11. neuvonta, välitys ja muut edellä 1—10 alakohdassa lueteltuihin erilaisiin toimintoihin liittyvät rahoituspalvelut, mukaan luettuina luottotiedot ja luottoarviot, sijoitukseen ja salkunhoitoon liittyvä tutkimus ja neuvonta sekä yritysostoihin ja yritysten uudelleenjärjestelyihin ja toimintaperiaatteisiin liittyvä neuvonta;
12. rahoitustietojen antaminen ja siirto, rahoitukseen liittyvä tietojenkäsittely ja siihen liittyvien ohjelmistojen toimitaminen muiden rahoituspalvelujen tarjoajien toimesta.
- Seuraavat toiminnot eivät kuulu rahoituspalvelujen määritelmään:
- a) keskuspankkien tai muiden julkisten laitosten toteuttamat toimet raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa harjoittaessa;
 - b) keskuspankkien sekä julkisten toimielinten, viranomaisten tai laitosten harjoittama toiminta valtion lukuun tai valtion takuulla lukuun ottamatta tapauksia, joissa näiden julkisten yhteisöjen kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa;
 - c) lakisääteiseen sosiaaliturva- tai eläkejärjestelmään kuuluva toiminta lukuun ottamatta tapauksia, joissa julkisten yhteisöjen tai yksityisten laitosten kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa.

LIITE VII

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET SEKÄ KAUPALLISET OIKEUDET

(71 artiklassa tarkoitetut)

1. Sopimuksen 71 artiklan 3 kohta koskee seuraavia monenvälisiä sopimuksia:

- Budapestin sopimus mikro-organismien tallettamisen kansainvälisestä tunnustamisesta patentinhakumenetellyä varten (1977, muutettu 1980),
- tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Madridin sopimukseen liittyvä lisäpöytäkirja (Madrid, 1989),
- uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskeva kansainvälinen yleissopimus (UPOV) (Geneven asiakirja, 1991).

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi päätää, että 71 artiklan 3 kohtaa sovelletaan muihin monenvälisiin sopimuksiin.

2. Osapuolet vahvistavat pitävänsä tärkeinä seuraaviin monenvälisiin sopimuksiin perustuvia velvoitteita:

- kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta (Rooma, 1961),
- teollisoikeuden suojelemisesta tehty Pariisin yleissopimus (Tukholman asiakirja, 1967, muutettu 1979),

— tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskeva Madridin sopimus (Tukholman asiakirja, 1967, muutettu 1979),

— patenttiyhteistyösopimus (Washington, 1970, muutettu 1979 ja 1984),

— äänitteiden valmistajien suojaamiseksi heidän äänitteidensä luvattomalta jäljentämiseltä tehty yleissopimus (Geneve, 1971)

— Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (Pariisin asiakirja 1971),

— tavaroiden ja palvelujen kansainvälistä luokitusta tavaramerkkien rekisteröintiä varten koskeva Nizzan sopimus (Geneve, 1977, muutettu 1979).

3. Tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia myöntää yhteisön yrityksille ja kansalaisille teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien tunnustamisen ja suojelun suhteen yhtä suotuisan kohtelun kuin minkä se suo mille tahansa kahdenvälisten sopimusten soveltamisalaan kuuluvalla kolmannelle maalle.

PÖYTÄKIRJALUETTELO

- Pöytäkirja nro 1 tekstiili- ja vaateustuotteista
- Pöytäkirja nro 2 terästuotteista
- Pöytäkirja nro 3 jalostettujen maataloustuotteiden kaupasta entisen Jugoslavian tasaval-
lan Makedonian ja yhteisön välillä
- Pöytäkirja nro 4 käsitteen "alkuperä tuotteet" määrittelystä ja hallinnollisen yhteistyön
menetelmistä
- Pöytäkirja nro 5 keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa

PÖYTÄKIRJA NRO 5

Keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa

1 artikla

Määritelmät

Tätä pöytäkirjaa sovellettaessa tarkoitetaan:

- a) 'tullilainsäädännöllä' Euroopan yhteisön ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian alueilla sovellettavia säännöksiä tai määräyksiä, jotka koskevat tavaroiden tuontia, vientiä, kauttakuljetusta ja asettamista mihin tahansa tullimenettelyyn mukaan luettuina kielto-, rajoitus- ja valvontatoimenpiteet;
- b) 'pyynnön esittävällä/esittäneellä viranomaisella' toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka sopimuspuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen ja joka pyytää avunantoa tämän pöytäkirjan mukaisesti;
- c) 'pyynnön vastaanottavalla/vastaanottaneella viranomaisella' toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka sopimuspuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen ja joka vastaanottaa pyynnön avunannosta tämän pöytäkirjan mukaisesti;
- d) 'henkilötiedoilla' kaikkia tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa yksilöä koskevia tietoja;
- e) 'tullilainsäädännön vastaisella toimella' mitä tahansa tullilainsäädännön rikkomista tai yritystä rikkoa kyseistä lainsäädäntöä.

2 artikla

Soveltamisala

1. Sopimuspuolet antavat toisilleen apua toimivaltaansa kuuluvilla aloilla tässä pöytä-

kirjassa määrättyjen tapojen ja edellytysten mukaisesti varmistaakseen erityisesti tullilainsäädäntöä rikkovia toimia ehkäisemällä, tutkimalla ja torjumalla, että tätä lainsäädäntöä sovelletaan oikein.

2. Tässä pöytäkirjassa tarkoitettu avunanto tulliasioissa koskee niitä sopimuspuolten hallintoviranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia soveltamaan tätä pöytäkirjaa. Se ei rajoita rikosasioissa annettavaa keskinäistä avunantoa koskevien sääntöjen soveltamista. Avunannon piiriin eivät myöskään kuulu tiedot, jotka on saatu oikeusviranomaisten pyynnöstä käytettyjen valtuuksien perusteella, elleivät nämä viranomaiset ole ennakolta hyväksyneet kyseisten tietojen luovuttamista.

3. Tämän pöytäkirjan soveltamisalaan ei kuulu tullien, verojen ja sakkojen kantamisessa annettava avunanto.

3 artikla

Pyynnöstä annettava apu

1. Pynnön vastaanottanut viranomaisen toimittaa pyynnön esittäneelle viranomaiselle tämän pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot, jotta tämä voi varmistaa, että tullilainsäädäntöä sovelletaan oikein, mukaan luettuina tiedot havaituista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai saattaisivat olla tullilainsäädännön vastaisia.

2. Pynnön vastaanottanut viranomaisen ilmoittaa pyynnön esittäneelle viranomaiselle tämän pyynnöstä:

- a) onko toisen sopimuspuolen alueelta viedyt tavarat tuotu asianmukaisesti toisen sopimuspuolen alueelle, ja yksilöi tarvittaessa tavaroihin sovelletun tullimenettelyn;

- b) onko toisen sopimuspuolen alueelle tuodut tavarat viety asianmukaisesti toisen sopimuspuolen alueelta, ja yksilöi tarvittaessa tavaroihin sovelletun tullimenettelyn.

3. Pyynnön vastaanottanut viranomaisen toteuttaa pyynnön esittäneen viranomaisen pyynnöstä lainsäädäntönsä mukaisesti tarvittavat toimet varmistaakseen, että erityinen valvonta kohdistetaan:

- a) luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin, joiden perustellusti uskotaan osallistuvan tai osallistuneen tullilainsäädännön vastaisiin toimiin;
- b) paikkoihin, joihin tavaroita on koottu tai voidaan koota varastoitaviksi siten, että on perusteltua uskoa, että tavarat on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toimissa.
- c) tavaroihin, joita kuljetetaan tai voidaan kuljettaa siten, että on perusteltua uskoa, että ne on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toimissa.
- d) kuljetusvälineisiin, joita käytetään tai voidaan käyttää siten, että on perusteltua uskoa, että ne on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toimissa.

4 artikla

Oma-aloitteinen avunanto

Sopimuspuolet antavat omasta aloitteestaan toisilleen apua lainsäädäntönsä mukaisesti, jos ne pitävät sitä tullilainsäädännön oikean soveltamisen kannalta tarpeellisena, erityisesti välittämällä saamiaan, seuraavia asioita koskevia tietoja:

- toimet, joilla rikotaan tai näytetään rikokvan tullilainsäädäntöä ja joilla saat-
taa olla merkitystä toiselle sopimus-
puolelle,

- tullilainsäädännön vastaisissa toimissa käytettävät uudet keinot tai menetelmät,
- tavarat, joiden tiedetään olevan tullilainsäädännön vastaisten toimien kohteena,
- luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, joiden perustellusti uskotaan osallistuvan tai osallistuneen tullilainsäädännön vastaisiin toimiin,
- kuljetusvälineet, joita perustellusti uskotaan käytetyn tai käytettävän tai voitavan käyttää tullilainsäädännön vastaisissa toimissa.

5 artikla

Tiedoksiannot

Pyynnön vastaanottanut viranomaisen toteuttaa pyynnön esittäneen viranomaisen pyynnöstä oman lainsäädäntönsä mukaisesti kaikki sellaiset tarvittavat toimenpiteet:

- sellaisten asiakirjojen toimittamiseksi, tai
- sellaisten päätösten ilmoittamiseksi,

jotka ovat peräisin pyynnön esittäneeltä viranomaiselta ja kuuluvat tämän pöytäkirjan soveltamisalaan, vastaanottajalle, joka asuu pyynnön vastaanottaneen viranomaisen alueella tai on sijoittautunut sinne.

Asiakirjojen toimittamista tai päätösten ilmoittamista koskevat pyynnöt on tehtävä kirjallisesti jollakin pyynnön vastaanottavan viranomaisen virallisella kielellä tai tämän hyväksymällä kielellä.

6 artikla

Avunpyyntöjen muoto ja sisältö

1. Tässä pöytäkirjassa tarkoitetut pyynnöt on tehtävä kirjallisesti. Pynnön täyttämisek-

si tarvittavat asiakirjat liitetään pyyntöön. Myös suulliset pyynnöt voidaan hyväksyä, jos se asian kiireellisyyden perusteella on tarpeen, mutta ne on viipymättä vahvistettava kirjallisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa pyynnöissä on esitettävä seuraavat tiedot:

- a) pyynnön esittänyt viranomainen;
- b) pyydetty toimenpide;
- c) pyynnön tarkoitus ja aihe;
- d) asiaan liittyvä lainsäädäntö ja muu oikeudellinen aineisto;
- e) mahdollisimman tarkat ja laajat tiedot tutkimuksen kohteena olevista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä;
- f) yhteenveto asiaa koskevista merkittävistä seikoista ja jo suoritetuista tiedusteluista.

3. Pyyntö on esitettävä pyynnön vastaanottavan viranomaisen virallisella kielellä tai jollakin sen hyväksymällä kielellä. Tätä vaatimusta ei sovelleta asiakirjoihin, jotka seuraavat 1 kohdan mukaista pyyntöä.

4. Jos pyyntö ei täytä edellä määrättyjä muotovaatimuksia, sen korjaamista tai täydentämistä voidaan vaatia; sillä välin voidaan määrätä toteutettaviksi varotoimenpiteitä.

7 artikla

Pyyntöjen täyttäminen

1. Pyyntöön vastaanottanut viranomainen toimii avunpyynnön täyttämiseksi toimivaltansa ja käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan samalla tavoin kuin se toimisi omaan lukuunsa tai saman sopimuspuolen muiden viranomaisten pyynnöstä ja toimittaa sillä jo olevia tietoja sekä tekee tai teettää tarkoitukseenmukaisia tutkimuksia. Tätä määräystä sovelletaan myös muihin viranomaisiin, joille

pyynnön vastaanottanut viranomainen on välittänyt pyyntönsä, kun se ei voi toimia itse.

2. Avunantopyynnöt täytetään pyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen lainsäädännön mukaisesti.

3. Sopimuspuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat toisen sopimuspuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin saada pyynnön vastaanottaneelta tai 1 kohdan mukaisesti valtuutetulta muulta viranomaiselta näiden toimipaikassa tietoja, jotka koskevat tullilainsäädäntöä tosiasiallisesti tai mahdollisesti rikkovia toimia ja joita pyynnön esittänyt viranomainen tarvitsee tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

4. Sopimuspuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat toisen sopimuspuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin olla läsnä tämän alueella suoritettavissa tutkimuksissa.

8 artikla

Tietojen välityksessä käytettävä muoto

1. Pyyntöön vastaanottanut viranomainen ilmoittaa tiedustelujen tulokset pyynnön esittäneelle viranomaiselle kirjallisesti ja liittää mukaan tarvittavat asiakirjat, oikeaksi todistetut asiakirjajäljennökset tai muut vastaavat asiakirjat.

2. Nämä tiedot voivat olla sähköisessä muodossa.

3. Asiakirjojen alkuperäiskappaleita voidaan pyytää ainoastaan tapauksissa, joissa oikeiksi todistetut jäljennökset eivät riitä. Alkuperäiskappaleet on palautettava mahdollisimman pian.

9 artikla

Poikkeukset velvollisuudesta antaa apua

1. Avunannosta voidaan kieltäytyä tai sen antamiselle voidaan asettaa edellytyksiä tai

vaatimuksia, jos osapuoli katsoo, että tämän pöytäkirjan mukainen avunanto:

- a) todennäköisesti vaarantaisi entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian tai yhteisön sellaisen jäsenvaltion täysivaltaisuuden, jolta on tämän pöytäkirjan mukaisesti pyydetty apua; tai
- b) todennäköisesti uhkaa yleistä järjestystä, turvallisuutta tai muita keskeisiä etuja erityisesti 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa; taikka
- c) loukkaa elinkeino-, liike- tai ammatillisuutta.

2. Pyynnön vastaanottanut viranomaisena voi lykätä avun antamista, jos se katsoo avunannon häiritsevän meneillään olevia tutkimuksia, syytetoimia tai oikeuskäsittelyjä. Pynnön vastaanottaneen viranomaisen on tällöin neuvoteltava pyynnön esittäneen viranomaisen kanssa sen selvittämiseksi, voidaananko apua antaa sen tarpeellisina pitämiä edellytyksiä tai vaatimuksia noudattaen.

3. Jos pyynnön esittävä viranomaisena pyytää apua, jota se ei itse voisi pyydettäessä antaa, se huomauttaa tästä seikasta pyynnössään. Pynnön vastaanottanut viranomaisena saa tällöin päättää, miten se vastaa tällaiseen pyyntöön.

4. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa pyynnön vastaanottaneen viranomaisen päätös ja sen perustelut on ilmoitettava pyynnön esittäneelle viranomaiselle viipymättä.

10 artikla

Tietojen vaihto ja luottamuksellisuus

1. Kaikki tiedot, jotka annetaan missä tahansa muodossa tämän sopimuksen mukaisesti, ovat luonteeltaan luottamuksellisia tai rajoitettuun käyttöön tarkoitettuja riippuen kunkin sopimuspuolen alueella sovellettavista säännöistä. Niihin sovelletaan virallista salassapitovelvollisuutta ja niille on taattava

tiedot vastaanottaneen sopimuspuolen asiaa koskevassa lainsäädännössä sekä yhteisön toimielimiin sovellettavissa vastaavissa säännöksissä samanlaisille tiedoille säädetty suoja.

2. Henkilötietoja saa toimittaa ainoastaan, jos ne vastaanottava sopimuspuoli sitoutuu suojelemaan niitä vähintään samalla tavalla kuin tiedot toimittava sopimuspuoli suojelisi niitä kyseisessä tapauksessa. Tätä varten sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen voimassa olevat sääntönsä, tarvittaessa mukaan luettuna yhteisön jäsenvaltioissa voimassa olevat säännökset.

3. Tämän pöytäkirjan mukaisesti saatujen tietojen käytön tullilainsäädännön rikkomista koskevissa oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyissä katsotaan olevan tämän pöytäkirjan mukaista. Tästä syystä sopimuspuolet voivat käyttää tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti saatuja tietoja ja tutkittuja asiakirjoja näyttönä todistusasiakirjoissa, kertomuksissa ja lausunnoissa sekä oikeudelle esitettyjen kanteiden ja syytteiden yhteydessä. Tällaisesta käytöstä ilmoitetaan viipymättä tiedot toimittaneelle tai asiakirjat käyttöön antaneelle toimivaltaiselle viranomaiselle.

4. Saatuja tietoja saa käyttää yksinomaan tässä sopimuksessa määrättyihin tarkoituksiin. Jos toinen sopimuspuoli haluaa käyttää tietoja muihin tarkoituksiin, sen on hankittava tiedot toimittaneelta tulliviranomaiselta kirjallinen ennakkosuostumus. Tietojen käytössä on noudatettava tämän viranomaisen asettamia rajoituksia.

11 artikla

Asiantuntijat ja todistajat

Pyynnön vastaanottaneen viranomaisen virkailija voidaan valtuuttaa annetussa valtuutuksessa olevin rajoituksin esiintymään asiantuntijana tai todistajana oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyissä, jotka koskevat tässä pöytäkirjassa tarkoitettuja asioita, sekä esittämään esineitä taikka asiakirjoja tai niiden virallisesti oikeaksi todistettuja jäljennöksiä,

joita mahdollisesti tarvitaan näissä menettelyissä. Todistamis- tai kuulemispyynnössä on ilmoitettava selvästi, minkä oikeus- tai hallintoviranomaisen edessä, minkä asian johdosta ja minkä aseman tai ominaisuuden perusteella virkailijaa kuullaan.

12 artikla

Avunannosta aiheutuvat kustannukset

Sopimuspuolet eivät vaadi toisiltaan korvausta tämän pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuvista kustannuksista lukuun ottamatta tapauksen mukaan asiantuntijoiden ja todistajien sekä tulkkien ja kääntäjien kustannuksia silloin, kun nämä eivät ole julkishallinnon palveluksessa.

13 artikla

Täytäntöönpano

1. Tämän pöytäkirjan täytäntöönpano annetaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian tulliviranomaisten ja Euroopan yhteisöjen komission toimivaltaisten yksikköjen sekä soveltuvin osin yhteisön jäsenvaltioiden tulliviranomaisten tehtäväksi. Ne päättävät kaikista pöytäkirjan soveltamisessa tarvittavista käytännön toimenpiteistä ja järjestelyistä ottaen huomioon voimassa olevat erityisesti tietosuojaa koskevat säännöt. Ne voivat suositella toimivaltaisille elimille muutoksia, joita niiden käsityksen mukaan pitäisi tehdä tähän pöytäkirjaan.

2. Sopimuspuolet neuvottelevat keskenään ja ilmoittavat sen jälkeen toisilleen yksityiskohtaisista täytäntöönpanosäännöistä, jotka vahvistetaan tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

14 artikla

Muut sopimukset

1. Euroopan yhteisön toimivallan ja sen jäsenvaltioiden toimivallan huomioon ottaen tämän sopimuksen määräyksistä voidaan todeta seuraavaa:

- ne eivät vaikuta kansainvälisistä yleis-sopimuksista tai muista sopimuksista johtuviin sopimuspuolten velvollisuuksiin,
- niitä pidetään yksittäisten jäsenvaltioiden ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välillä tehtyjä tai mahdollisesti tehtäviä keskinäistä avunantoa koskevia sopimuksia täydentävinä, ja
- ne eivät vaikuta niiden yhteisön säännösten ja määräysten soveltamiseen, jotka koskevat tämän pöytäkirjan perusteella saatujen, yhteisölle mahdollisesti merkityksellisten tietojen toimitamista komission toimivaltaisten yksikköiden ja jäsenvaltioiden tulliviranomaisten välillä.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan tapauksissa, joissa yhteisön yksittäisten jäsenvaltioiden ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian mahdollisten kahdenvälisen keskinäistä avunantoa koskevien sopimusten määräykset ovat ristiriidassa tämän pöytäkirjan määräysten kanssa.

3. Sopimuspuolet pyrkivät ratkaisemaan tämän pöytäkirjan soveltamista koskevat kysymykset vakautus- ja assosiaatiosopimuksen 114 artiklassa perustetussa vakautus- ja assosiaatiokomiteassa käytävissä neuvotteluissa.